

«Qonun Himoayati» Birlashgan tashkiloti
«Qonun Himoayati» Jurnali va «Dunyo» gazetasini uchun
2005 yilning eng faol obunachilari

ТАНЛОВИНИ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

ҲОЛИБЛАРНИ РАҒБАТЛАНТИРИШ ҚҲЙИДАГИ ТАРТИБДА АМАЛГА ОШИРИЛАДИ:

— энг яхши обуна
ташкilotчисига битта
телевизор

— энг яхши обуна кўрсат-
кичига эга бўлган почта
ёки матбуот тарқатиш
ташкilotига
битта телевизор

— энг фаол жамоатчи обуна
ташкilotчиси (фуқаролар,
меҳнат жамоалари, тadbир-
корлар, фермерлар)га битта
видеомагнитофон

— энг фаол обуна
ташкilotчиси бўлган
почтачига
битта велосипед

Асосий мукофотлардан ташқари обуна мавсумида фаол иштирок этган (ташкilotлаштирган, обуна бўлган)лар танлов асосида рағбатлантирувчи мукофотлар билан тақдирланади.

Mustaqillik huquq demakdir

45

(360)

HUQUQ

YURIDIK GAZETA

Novabr

D.	1	8	15	22	29
S.	2	9	16	23	30
Ch.	3	10	17	24	
P.	4	11	18	25	
J.	5	12	19	26	
Sh.	6	13	20	27	
Y.	7	14	21	28	

2004

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqra boshlagan.

WWW.HUQUQ.UZ. E-mail: Info@huquq.uz

26 ДЕКАБР — САЙЛОВЛАР КУНИ

Маълумки, кўп партиявийлик асосидаги адолатли сайловлар тизими демократиянинг устувор тамойилларидан саналади. Бошқача айтганда, давлат демократияси энг аввал одил сайловларда ўз ифодасини топади. Бугун мамлакатимизда муҳим сиёсий жараён давом этмоқда: жорий йилнинг 26 декабрида бўлиб ўтадиган парламент сайловига тайёргарлик бошлаб юборилган. Зеро, сайловнинг қай тарзда кечиши юрт истиқболига дахлдордир.

Айни пайтда Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси (МСК)да сайловнинг одилона, ҳолис ва ҳамжихатликда ўтишини таъминлаш борасида кенг камровли ишлар амалга оширилмоқда. Сентябрь ойининг иккинчи ярмида МСК томонидан сиёсий партиялар вакилларига сайловчиларнинг имзосини тўплаш учун имзо варақалари тарқатилган эди. Сайловда қатнашиш ҳуқуқини берадиган барча ҳужжатлар, жумлаан, сайловчиларнинг имзо варақаларини МСКга топшириш муддати 17 октябр куни нихоясига етди. Шу муносабат билан МСК Матбуот маркази раҳбари Шерзод Қудратхўжаевга бир нечта савол билан мурожаат қилдик.

БУГУНГИ САЙЛОВЛАР: ҲУҚУҚ, БУРЧ ВА МАСЪУЛИЯТ

— Навбатдаги босқич имзо варақаларининг ҳақиқийлигини текширишдан иборат экан, бу жараён қандай давом этмоқда? Умуман, МСК томонидан октябр ойининг иккинчи ярмида амалга оширилиши белгиланган вазифалар нималардан иборат?

— Аввало шунини айтиш жоизки, Марказий сайлов комиссияси сайловга тайёргарлик ва уни ўтказиш жараёнига ошкоралик ва ҳолислик принциплари асосида ёндашиб иш олиб боради.

Саволнингизга келадиган бўлсак, имзо варақаларининг ҳақиқийлигини текшириш «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов ўтказиш тўғрисида»ги қонунга мувофиқ ўтказилади. Қонуннинг 23-моддасига асосан сиёсий партиялар тақдим этган имзо варақаларининг тўғри тўлдирилганлигини МСК, сайловчилар ташаббускор гуруҳлари тақдим этган имзо варақаларини эса сайлов округларидаги комиссиялар текширади. Бунда асосий эътибор мазкур қонуннинг 3-моддаси талабларига қаратилади. Яъни, ҳар бир фуқаро — сайловчи бир овозга, демак, бир имзо ҳуқуқига эга. Бир фуқаро бир нечта партия учун имзо варақасини тўлдириши мумкин эмас. Агар шундай бўлган бўлса, бу имзолар ноқонуний ҳисобланади.

Сайлов комиссиялари бу жараёнга ички ишлар ва адлия органлари ҳамда аҳолини ҳисобга олиш билан шуғулланувчи муассасаларнинг мутахассисларини жалб этишлари мумкин. Шунингдек, Хадича Сулаймонова номидagi суд-тиббий экспертиза маркази мутахассислари, хатшунослар кўмагига ҳам таянилади. Улар берган хулосалар варақалардаги имзоларни ҳақиқий ёки сохталаштирилган деб топишга асос бўлади. Имзо варақаларида сохтакорликка йўл қўйган сиёсий партия сайловдан четлатилади, яъни МСК сиёсий партиянинг сайловда иштирок этиш ҳуқуқини рад этиш тўғрисида қарор қабул қилади. Қонунга биноан текширишлар тартибини МСК ўз йўриқномасида белгилаб берган.

Галдаги вазифалар ҳақида нима дейиш мумкин? Сайловда иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритган сиёсий партия ва ташаббускор гуруҳлар парламент депутатлигига ўз номзодларини кўрсатишга киришган бир пайтда МСК номзодларни рўйхатга олиш, уларга рўйхатга олинганлик гувоҳномаларини беришни амалга оширади. Бу жараён сайловга 35 кун қолгунга қадар давом этади. Номзодлар МСК томонидан рўйхатга олинган кундан бошлаб сайловдagi ташвиқотига киришадилар. Бунда МСК депутатликка номзодлар, сиёсий партиялар, мустақил ташаббускор гуруҳларга тенг ҳуқуқ берилишини кафолатлайди. Бу жараён «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси» сайлов тўғрисидаги қонуннинг 27-моддасида кўрсатилган тартибда давом этади.

(Давоми 4-бетда).

Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига сайлов ўтказувчи 2-Дархон сайлов округи котиби Эркин Умароҳунов ходимлар билан келгуси ишлар режасини тўзмоқда.

ХУШХАБАР

СУРХОНДАРЁЛИКЛАР ЗАФАР ҚУЧИШДИ

Сурхон воҳаси пахтакорлари ғалаба маррасига етиб келдилар. Давлатга 345 минг тонна хомашё топширилди.

Сариёсё тумани бободехқонлари буюртмани 130 фойизга ўддаладиладар. Денов ва Музрбод туманларида 42-45 минг тонналик «оқолтин» хирмони яратилди.

Даромад ҳам шунга яраша бўлди, албатта. Бу эса аҳоли турмуш шароитини яхшилаш ва дала меҳнатчилари моддий манфаатдорлигини оширишда муҳим омилдир.

Шуниси қувончлики, бу ютуққа прокуратура органларининг ҳам ўзига яраша хизмати синган. Хусусан, пахта йиғим-терими мавсуми давомида сафарбарлиқни таъминлаш, бу ишга жалб этилганларга шарт-шароит яратиш ва уларга ўз вақтида иш ҳақи тўлашни масалаларига алоҳида эътибор бериб борилди.

Пахта далаларини пайҳон этилишига қарши курашни ташкilot этиш ва хомашёни меъёрий ҳужжатларда белгиланган тартибда сифатли қабул қилиниши устидан назорат кучайтирилди.

Тегишли раҳбарларнинг масъулиятини ошириш борасида зарур прокурорлик таъсир чоралари кўрилди.

Қилинган бу сазй-ҳаракатлар ўз самарасини берганлигидан мамнунмиз.

Б.ИБОТОВ,

вилоят прокуратураси бўлим бошлиғи

УЧРАШУВ

РЕСПУБЛИКА Бош прокуратурасида БМТнинг бола ҳуқуқлари бўйича расмий судьяси Ренате Винтер хоним билан учрашув бўлиб ўтди.

Учрашувда Ўзбекистон прокуратураси органлари билан ЮНИСЕФнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ўртасидаги ҳамкорлик ва уни ривожлантириш истиқболлари муҳокама қилинди.

Маълумки, Вазирлар Маҳкамасининг «Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар фаолиятини такомиллаштириш ҳақида»ги қарорига мувофиқ ҳукумат ҳамда маҳаллий ҳокимликлар ҳузуридаги комиссиялар томонидан вояга етмаганларнинг ҳуқуқ ва манфа-

ҲАМКОРЛИК ИСТИҚБОЛЛАРИ

атларини ҳимоя қилиш, улар ўртасида жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш юзасидан муайян ишлар амалга оширилмоқда.

Натижада республикада вояга етмаганлар орасида жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг камайишига эришилмоқда. Хусусан, жорий йилнинг 9 ойида республикада вояга етмаганларнинг жиноятлари 7 фойизга камайган.

Учрашувда Бош прокуратура вакиллари БМТ ва ЮНИСЕФнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ходимларининг саволларига жавоб бердилар.

Ренате Винтер хоним маҳаллий ҳокимликлар ҳузуридаги комиссиялар бошчилигида амалга оширилаётган спорт, таълим, тиббиёт ҳамда болаларни ижтимоий ҳимоялаш соҳасидаги ишларга юксак баҳо берди.

Учрашувда меҳмонга ЮНИСЕФнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси маслаҳатчилари Шима Баркни ва Гўзал Камолова ҳамкорлик қилишди.

СВОЖКК ДЕПАРТАМЕНТИ МАТБУОТ МАРКАЗИ ХАБАР ҚИЛАДИ

Бухоро шаҳридаги «Дехқонбобо Омад» ХФда ўтказилган текширишда фирма раҳбари Д.Мустафоев аслида «Мариятта Сервис» ХФга тегишли бўлган улгуржи савдонга амалга ошириш гувоҳномасини қалбақлаштириб олган. Ушбу гувоҳномага асосан пул ўтказиш йўли билан олган 526 млн.244 минг сўмлик маҳсулотларни қайта сотиб, савдодан тушган пулларни банкка топширмаган. Қолаверса, жорий йил мобайнида 796 млн.672,5 минг сўмлик товар айланмасини амалга ошириб, ҳисоботларда бунга 341 млн. 835,8 минг сўмга қамайтириб кўрсатган. Натижада давлат бюджетига тўлиниши лозим бўлган 13 млн. 542,4 минг сўмлик мажбурий тўловларни тўламаганлиги аниқланган.

Яккасарой туманида жойлашган «GOLDEN POWER» МЧЖда ўтказилган текширув натижасида жамият раҳбари В.Шураков ва М.Магдиевлар 2004 йил давомида жами 2 млрд. 961 млн. 900 минг сўмлик товар айланмаларини амалга ошириб, ҳисоботларда давлат бюджетига топширилиши лозим бўлган 13 млн. 339,9 минг сўмлик мажбурий тўловларни қасддан яширганиликлари маълум бўлди. Бундан ташқари, жамият мансабдор шахслари пул ўтказиш йўли билан жами 168 млн. 179,1 минг сўмлик озиқ-овқат ва бошқа турдаги маҳсулотларни қайта сотиб, савдодан тушган пулни банкка топширмаганлиги аниқланган.

Қуйичирчилик 3.Ахроров ноқонуний равишда ўз уйда қўлбола мойжувоз ўрнатиб, пахта ёғи ишлаб чиқарадиган цех ташкил қилганлиги аниқланган. Текширишда ундан 200 литр тозаланмаган, 5 литр тозаланган пахта ёғи, 221 кг. чигит ва мойжувоз далиллий ашё сифатида олиб қўйилган.

Ғиждувон шаҳрида яшовчи 3.Тошеванин уйидан ҳеч қандай ҳужжати бўлмаган, Қозғистонда ишлаб чиқарилган ва акциз маркази «URSUS» ароғини Р.Шароповга сотаётган пайтда ушланган. Унинг уйда махжуд бўлган 192 дан «URSUS» ароғи ва 324 литр спирт далиллий ашё сифатида олинган.

«Ихтиёр-Нур КК» ХФга қарашли савдо дўконида ўтказилган тадбирда фуқаро К.Худойкулов ҳамда дўкон сотувчиси Ф.Назаровлар 700 АҚШ долларини фуқаро М.Музаффаровага 728 минг сўмга сотганликлари аниқланган.

Бундан ташқари, ушбу фирмага қарашли савдо дўконида чет элда ишлаб чиқарилган, сифат сертификат ва акциз марказлари бўлмаган 930 минг сўмлик «PINE» тамаки маҳсулоти, 136,5 литр этил спирти, Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган 61 минг сўмлик «Карвон» ароғи ва 177 кўш турли тамаки маҳсулотлари савдога чиқарилганлиги аниқланган.

Текширув давомида К.Худойкулов турмуш ўртоғи М.Худойкулова номига «Ихтиёр-Нур КК» ХФни ташкил этиб, вақтинча фаолият юритмасдан, спиртни ва тамаки маҳсулотлари билан савдо қилиш ҳуқуқига эга бўлмасда да савдо фаолиятини давом эттирган. Шунингдек, АП тахта банкнинг Яккабоғ туман бўлимида турмуш ўртганини номига 6500 АҚШ доллари сотиб олиб, шундан 5800 АҚШ долларини Ургут туман бозоридан қайта сотиб, озиқ-овқат маҳсулотларини олганлиги аниқланган.

СВОЖКК Департаменти ходимлари томонидан аниқланган юқоридаги ҳолатлар юзасидан жиноят ишлари қўзғатилган.

QAROR VA IJRO

Республика прокуратура органлари томонидан Вазирав Маҳкамасининг «Иш ҳақи ўз вақтида тўлинишига доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» қарори ижроси юзасидан тегишли назорат тадбирлари амалга оширилмоқда.

ИШ ҲАҚИ СИЗНИНГ ҲАҚИНГИЗ

Аниқлаштиришда, шу йилнинг 1 октябригача иш ҳақидан қарздорлик 34 млрд. сўмни ташкил қилган. Жумладан, Тошкент шаҳар ва Қашқадарё вилоятида 6 млрд., Бухорода 5 млрд., Фарғона ва Тошкент вилоятларида 3,1-3,7 млрд., Андижон, Хоразм вилоятларида 1-1,3 млрд. сўмни ташкил қилган. Прокуратура органлари томонидан ўтказилган текширишлардан сўнг иш ҳақидан қарздорликни бартараф этиш чоралари кўрилди.

Бухоро вилоятининг Пешку тумани халқ таълими бўлими ходимларининг 5 млн., «Ўзбекистон» ширкат хўжалиги аъзоларининг 3 млн., «Бухоро» ширкат хўжалиги аъзоларининг 7 млн., Ибн-Сино номли ширкат хўжалиги аъзоларининг 9 млн. сўмлик иш ҳақлари прокуратура аралашуви билан тўланган.

Самарқанд шаҳридаги «Лифтсозлик заводи» акциядорлик жамиятининг 121 нафар ишчиларига 30,5 млн. сўмлик иш ҳақлари ўз вақтида тўланмаган. Текширишдан сўнг жамият раиси Н.Жураев ва бош ҳисобчи С.Кузнецовларга нисбатан маъмурий жавобгарлик тўғрисида иш қўзғатилиб, ишчиларнинг иш ҳақини ундириш юзасидан судга даъво аризалари киритилди.

Моҳият

Фасоҳатга эътибор
замондан ҳушёрлик
аломати эмас, балки
мустақил фикр юрити
билиш
қобилиятига
эғалик аломатидир.
Муъин ЖУВАЙНИЙ

AFSUS

Борис ҳарбий хизматни аъло даражада ўтаб юрганди. Жамоада обрўси қам ҳақи, оладиган маоши оиласини тебраттишга етарди. Аммо ҳеч қаерда ишламайдиган Рапуқ Арипов ва Акмал Нишонов билан танишди-ю, тинчи бузилди.

Бир кун кечқурун Борисниқига кириб келиб, анчадан буён режалаштириб юрган ишларини айтишди: — Сенинг қўлингда машина кўп. Биронтасини қисмдан ҳайдаб чиқсанг бўлди. Қолган ишни биз қиламиз. Хизмат ҳақини «қўи»да олсан.

«Қўи»ни эшитган Бориснинг ороми бузилди. Бу ишни ўзи уddалай олмаслигига кўзи етиб, ҳамкасби Алексей Бурлановга ёрилди. Алексей кўп куттирмади. Аввал режа тузилиб сўнг ишга киришилди. Иккови Н-қисмга қарашли «УАЗ-452Д» русумли 1.833.300 сўмлик автомашинани Бектемир туманидаги Акмал Нишонов яшайдиган уйга ҳайдаб боришди. Ишнинг осон битганидан хурсанд бўлган жиноятчилар яна катта «иш»ларнинг режасини тузишди.

Кўп ўтмай Акмал Нишонов билан Рапуқ Арипов «Бизга «КамАЗ» керак. Унинг харидори кўп» деб қолдишди.

— «Қўи»дан бўлса бас. «КамАЗ»ни ҳам «есть» қиламиз. Лекин ҳужжати сано қўзилди, — деди Борис.

— «КамАЗ»ни Зағноита тумани Бобур кўчасида жойлашган қурилиш майдончасига олиб борасиз. Эвазига 2500 АҚШ доллари ва 1.720.000 сўм берамиз.

Ўтказилган текширишларда айрим банк раҳбарлари томонидан иш ҳақи ва нафақалар учун нақд пул маблағлари берилиши асоссиз равишда кечиктирилганлиги аниқланди. Хусусан, Навоий вилоят Пахта банкнинг Қизилтепа ту-

ман бўлими томонидан «Ипакчи» масъулияти чекланган жамиятининг ҳисоб рақамидан 2,9 млн. сўм пули бўлса-да, бироқ ишчиларнинг 2,2 млн. сўм иш ҳақи учун нақд пул билан таъминланмаган.

Маошларнинг ўз вақтида тўланмаслигига айрим туман ҳокимликларининг нақд пул тушумининг бажарилишини назорат қилимаганлиги ҳам сабаб бўлмоқда. Қашқадарё вилояти Ғузтор туманида ўтказилган текширишда нақд пул тушуми 582 млн. сўмга ёки 66 фоизга бажарилиб, 291 млн. сўм маблағнинг тушиши таъминланмаган. Бунинг оқибатида тўловлардан қарздорлик 496,1 млн., пенсиядан 338,5 млн., нафақа-

PROKUROR NAZORATI

Бухоро вилоят товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси берган маълумотга кўра, 2004 йилнинг 1 октябригача вилоятда кичик ва ўрта бизнес субъектлари 18.496 та, фермер хўжаликлари 7314 тани ташкил этади.

1 январдан 1 октябрга қадар 3459 та кичик ва ўрта бизнес субъекти давлат рўйхатига олинган. 1 октябргача вилоят тижорат банкларида 1712 та ўрта ва кичик бизнес субъекти 9.502.100.000 сўм кредит сўраб мурожаат қилган. Улардан 1705 тасига 9.496.500.000 сўм кредит берилган. Шунингдек, 994 та кичик ва ўрта бизнес субъектига 3.486.300.000 сўм миқдорда микрокредит ажратилган.

13 та субъектга кредит бериш рад қилинган. Урганиб чиқилганда бунда ҳеч қандай қонунбузилиш ҳолати аниқланмади.

Кўриниб турибдики, Бухорода тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш борасида кўп ишлар қилинган. Аммо вилоят прокуратураси органлари томонидан доимий назорат ўрнатилганига қарамай, айрим ҳолларда хўжалик раҳбарлари ва бошқа мансабдорлар ваколатини суистеъмол қилиб, ўрта ва кичик бизнес субъектлари ва деҳқон-фермер хўжаликлари фаолиятига ноқонуний равишда аралашган.

Масалан, «Олтин мерос» халқаро хайрия жамғармасида ўтказилган текширишда аниқлаштиришча, жам-

дан 72,9 млн., бюджет ташкилотларининг иш ҳақидан 84,7 млн. сўм қарздорлик вуқудга келган.

Ушбу ҳолат бўйича Ғузтор туман ҳокимининг ўринбосари И.Тошқороева нисбатан интизомий жавобгарлик тўғрисида иш қўзғатилган.

Иш ҳақи учун бюджетдан ажратилган маблағлар айрим раҳбар ва моддий жавобгар шахслар томонидан талон-тарож қилинмоқда. Масалан, «Бухоро почтаси» ҳиссадорлик жамиятининг Ғиждувон филиали бош газначиси Ф.Абдуллаев иш ҳақи, пенсия ва нафақа тўловлари учун ажратилган 13,2 млн. сўмни ўзлаштирган. Унга нисбатан жиноят иши қўзғатилиб, тергов ҳаракатлари олиб боришмоқда.

Текшириш натижаларига кўра ноқонуний ҳужжатларга 6 та протест келтирилган. Қонунбузилишларни бартараф этиш тўғрисида 465 та тақдирнома киритилиб, 2127 нафар шахс маъмурий, 269 нафари интизомий, 106 нафари моддий жавобгарлик тортилган. Қўпол қонунбузилиш ҳолатлари юзасидан 126 та жиноят иши қўзғатилиб, етказилган 9,3 млн. сўмлик зарар ундирилган.

О.МАТНАЗАРОВ,
Республика Бош
прокуратурасининг бошқарма
прокурори

TADBIR

СЕМИНАР- МАШҒУЛОТ

Ўтган ҳафта Қорақалпоғистон Республикаси ИИБида республика жиноят ишлари бўйича судларнинг судьялари, прокуратура, суриштирув ва тергов идоралари ходимлари ҳамда адвокатлар иштирокида Ўзбекистон Республикаси Олий суди пленумининг 2004 йил 24 сентябрдаги «Далиллар мақбуллигига оид жиноят-процессуал қонун нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги қарори мазмун ва моҳияти маъносида семинар-машғулот бўлиб ўтди.

Уни Қорақалпоғистон Республикаси прокурори Х.Халимов кириш сўзи билан очди. Семинарда Республика Олий судининг судьяси Б.Найимов, Республика Бош прокуратураси бошқарма бошлигининг ўринбосари Б.Эргашев, ИИБ тергов бошқармаси бўлим бошлиғи К.Бобожонов ва Қорақалпоғистон Республикаси жиноят ишлари бўйича Олий суднинг раиси С.Бердиқиличевлар маъруза қилдилар.

Семинар сўнггида иштирокчилар ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишди.

Ўз муҳбиримиз

тўғрисида»ги буйруғининг (2000 йил 11 сентябр) 3.2 ва 3.5-бандларини «унутди». Фирма «Бухоро шароб» ҳамда «Ғиждувон шароб» базаларидан сотиб олинган 236.715.600 сўмлик спиртли ичимликларни сотиб, шундан 173.853.000 сўмлик савдо пулини назорат-касса машинасида ўтказмаган ва банкка топширмаган бўлса-да, текшириш да-

ТАДБИРКОР ҚОНУН ҲИМОЯСИДА

фарма раиси Р.Қиличев 2002, 2003 ва 2004 йилнинг ўтган даври мобайнида ушбу жамғармада шартнома асосида ишлаб келаётган тадбиркорлар 3.Муродова, Ш.Тоҳиров, 3.Каримовлардан олинган 390.000 сўм, ижара ва хунармандлар марказини ташкил қилиш учун хунармандлардан йиғилган 440.000 сўм—жами 830.000 сўм нақд пулни кассага қиримқўлай, шахсий манфаати йўлида ишлатиб бўйборган.

Шунингдек, Бухоро шаҳар собиқ Файзулла Ҳужаев туман ДСИ катта инспектори лавозимида ишлаб келган Одил Қиличев ҳам мансабини суистеъмол қилган. У шаҳардаги «Плачущая Ива» хусусий фирмасининг 2001-2003 йилларда солиқ қонунчилигига нечоғли риоя қилганлиги юзасидан текшириш ўтказиш жараёнида Солиқ қўмитасининг «Ҳужжатли текширишлар бўйича далолатномаларни расмийлаштиришнинг ягона тартибини жорий этиш

лолатномасида бу ҳолатни кўрсатмай қўя қолди... У ёғи маълум: сохта далолатнома асосида хусусий фирма тугатилиб, давлат рўйхатидан чиқарилади. Аммо қонунбузарларнинг бу «номер»и ўтмади.

Жорий йилнинг ўтган даври мобайнида вилоят прокуратураси органлари ўтказган текширишлар натижасига кўра қонунга зид ҳужжатларга нисбатан 8 та протест киритилди. 4 нафар мансабдор қонуннинг бузилишига йўл қўймаслик ҳақида огоҳлантирилди. 7 та ҳолатда жиноят иши қўзғатилди. 532.882 сўмлик зарар ундирилди. Судларга 51.488.308 сўмлик 37 та даъво аризаси киритилди. Прокуратура органларининг аралашуви билан ноқонуний эгаланган 18,5 гектар ер деҳқон ва фермер хўжаликлари қайтарилди.

Алижон ҚИЛИЧЕВ,
Бухоро вилоят прокуратураси бўлим прокурори

2004 YIL — MEHR VA MURUVVAT YILI

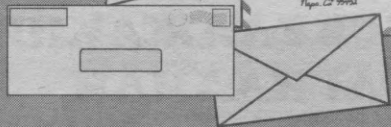

ҚўНГИЛАРНИ ШОП ЭТИБ...

Булоқбоши тумани Ширмонбулоқ қишлоғида яшовчи 95 ёшли 1-гурӯх ногирони Абдурахим ота Рустамов узоқ йиллардан буён ҳаётининг барча қийинчиликларига бардош бериб келади. Касаллик билан бирга кексаллик отани тўшакка михлаб қўйди.

Яқинда Андижон вилоят прокуратураси раҳбарияти Абдурахим отани ногиронлар аравачиси, керакли озиқ-овқат маҳсулотлари билан йўқлашди. Отаҳон ўзига кўрсатилган эътибор ва ғамхўрлик учун миннатдорчилик билдирди.

Maktublar, shikoyatlar, javoblar

PAKAM

Чоршанбадан чоршанбагача тахририят муштариолардан 45 та мактуб олди.

● Minnatdorchilik

MUAMMO DEYARLI HAL BO'LDI

Турмуш ўртоғим Махмуджон Усмонов иккинчи гуруҳ ногирони. Лекин бола-чака, тирикчилик сабаб Учқўрғон шаҳридаги 38-автокорхонада ишлайди. Бир неча ойдан буён иш жойидан маош ва нафақасини ололмаганлиги туфайли қийналиб қолдик. Корхона раҳбариятига бу ҳақда мурожаат қилган эдик, наф бўлмади. Охири Наманган вилоят прокуратурасига ариза ёзишга мажбур бўлдим.

Шундан сўнг прокуратура аралашуви билан корхонадан турмуш ўртоғимнинг 506.560 сўмлик иш ҳақи ва нафақасини беришди ва қолган қисмини ҳам тез орада тўлашни ваъда қилишди.

Оиламиз номидан прокуратура ходимларига миннатдорчилик билдирамиз.

Malika USMONOVA,
Namangan viloyati

● Gazetxon ilhomi

QADRNING QAYTISHI

«...Қўлингиз дард кўрмасин, иқболингиз хирмонингиз қаби сарбаланд бўлсин, қадрдонларим!».

Президент Ислам Каримовнинг Қашқарда вилояти пахтакорларига табригидан.

Неча йил кўзланган манзилга етмай,
Дилпора тулпорим кўпирган экан.
Чўнг хирмон армони кўнгиладан кетмай
Қийнади, кўрмасмиз энди камликни.

Истибод инқилаб ўпирган экан,
Тўлдирмоқ керакдир чўқур жарликни.
Она юрт қаддини тутсин деб бизлар
Тўшда ҳам кўрмасмиз хотиржамликни.

Кеча фарзандларинг қадрига бўзлаб,
Бузуи мен ҳис қилдим чин оталикни.
Бебаҳо халқимнинг толеи учун
Мен яхши кўраман безовталикни.

Қай тўра деҳқон-ла ҳатто оёқда
Сўзлаша таямадан холи бўлмаган.
Қўлидан кетмонинг олмоқ қаёқда,
Ҳорманг ҳам дешишга ҳоли бўлмаган.

Мен учун муқаддас шу азиз тупроқ,
Азиз далам, пахтам, адир, донларим.
Бахтим кулгани шу — ҳаммадан кўпроқ
Энди қадр топгай қадрдонларим.

Шукурким, тепамда учмас дайди ўқ,
Учмас эрк машғули — шундан кўнглим тўқ.
Иқболим хирмондай сарбаланд бўлмай
Тинчгина ётмоққа менинг ҳаққим йўқ.

Dovud MAHDY

● Gap tagida gap...

Биров гапни ёглаб гапирмади,
Биров тиканак боғлаб гапирмади,
...одам гапни қай тафзда гапирма-
нига эмас, нима деганига қарат-
са, дуруст бўлар...

Абдулла КАХХОП

● Bir kuni...

24 сентябр эди. Тошкентдан «Дамас»да Сурхондарёга қайтаёт-
тиб, Самарқанд шаҳридан айла-
ниб ўтиладиган бетон йўл бўйи-
даги бозор ёнида тўхтадик. Ния-
тимиз совға-салом олиш эди. Шу
пайт икки нафар йўловчи келиб,
Шерободгача олиб кетишни сўра-
ди. Улар машинага чиқиб ўтирган
ҳам эдики, бошқа бир киши ке-
либ, ҳайдовчидан пул талаб қила
бoshлади.

— Беш юз сўм бер, — деди у.
— Нега?

— Одам олиб кетаётганинг
учун.

— Биз катта йўл четига туриб-
миз-ку. Бу ер бекат ёки махсус
тўхташ жойи бўлмаса.

— Гапни чўзма! — ўкрайди
бояги нуска.

— Ҳа, майли сиз билан баҳс-
лашиб ўтирмайман. Мана, — дея
ҳайдовчи унга икки юз сўм узат-
ди.

— Яна уч юз чўз!
— Бошқа пул йўқ.

● «Huquq»qa javob beradilar

NOTO'G'RI TALAB QO'YISHGAN

Тахририятимизга хонободлик А.Содиқов ариза билан муро-
жаат қилиб, 2004 йил 1 апрелгача 32.500 сўм пенсия олиб
келганлиги, ижтимоий таъминот бўлими ходимлари «...ўтган давр
мобайнида сизга 40.000 сўм ортиқча тўланган, шунинг учун
пенсиянгиздан 40 ой мобайнида ҳар ойда 1000 сўмдан бюджетга
қайтарилади» дея тушунтиришганини баён этиб, бунга эътироз
билдирган ва масалага ойдинлик киритишда ёрдам сўраган эди.

Яқинда ушбу ариза бўйича **Хонобод шаҳар прокурори Р.Жалилов** имзоси билан жавоб хати олдик. Унда айтилишича,
ўтказилган текширишда аризада кўрсатилган ҳолатлар тасдиқ-
ланган ва А.Содиқовга иш бўйича юзага келган ҳолат тушунти-
рилганидан сўнг у текширишни тўхтатиш ҳақида ариза берган.

Мақкур қонунбузарликка йўл қўйган бош мутахассис Х.Ороз-
оқуновга Андижон вилоят Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофа-
за қилиш бош бошқармаси ўтказган текшириш натижасига кўра
МКнинг 181-моддасига мувофиқ ойлик маошининг 30 фоизи
микродорида жарима солинган. Шаҳар прокуратураси ўтказган
текшириш якунига кўра И.Ашироқунов, Г.Раҳмонова ва Н.Мама-
товни интизомий жавобгарликка тортиш тўғрисида Хонобод
шаҳар ижтимоий таъминот бўлими бошлиғи номига тақдимнома
киритилган.

«HAYDOVCHI HAQMI?»

«Huquq», 2004-yil 11-avgust, 32-son

Ўзбекистон Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳо-
фаза қилиш вазирлиги Эллиқалъа тумани Қилчиноқ
қишлоғида яшовчи А.Норимовнинг аризасига асо-
сан чоп этилган мақкур мақола бўйича қўйидагилар-
ни маълум қилади.

Амалдаги қонунчиликка кўра, бугунги кунда кўзи
оғир 1-гуруҳ ногиронлари шаҳар ичида, маъмурий
туман ҳудудидида ҳамда шаҳар атрофида қатновчи
барча турдаги (таксидан ташқари) йўловчи транс-
портларида бепул юриш ҳуқуқига эга. Шаҳарлараро
қатновчи жамоат транспортларида эса ушбу тоифа-
даги ногиронлар чипта нарҳини тўлиқ тўлаши кўзда
тутилган.

Аризада келтирилган Нукус-Беруний йўнали-
шида қатновчи автобуслар шаҳарлараро жамоат
транспорти ҳисобланиб, кўзи оғир ногиронлар ун-
дан бепул фойдаланиш ҳуқуқига эга эмаслар.

Мақолада келтирилган Нукус-Беруний йўнали-
шида қатновчи автобуслар шаҳарлараро жамоат
транспорти ҳисобланиб, кўзи оғир ногиронлар ун-
дан бепул фойдаланиш ҳуқуқига эга эмаслар.

А.ИНОҚОВ,
Mehtat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish
vazirligi boshqarma boshlig'i

Нон билан меҳр тафти...

TALONCHILAR TO'DASI

«Ўзбекистон Республикасида демократия умуминсоний прин-
ципларга асосланади, уларга кўра инсон, унинг ҳаёти, эркинли-
ги, шаъни, қадр-қиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари олий
қадрият ҳисобланади».

(Ўзбекистон Конституциясининг 13-моддаси)

Зўравон бу гапдан сўнг машинанинг олд томонидан турган ҳайдовчига тегишли кўзой-
накни олди. Табиийки, унинг бу сурбетлиги
машинадаги йўловчиларнинг
ғашини келтирди. Ҳамроҳлари-
миздан бири унга эътироз бил-
дирганида сўкиб берди. Йўловчи
ҳам қайтариб сўкди. Шундан ке-
йин ҳалиги шахс кутириб кетса
бўладими? Атрофида ўралашиб
юрган аллақандай аёл, бир эркак
ва уч нафар ўсмир бола билан
бизни машинадан тушириб, ат-
рофимизни ўраб олишди. Тўда
«сардор»и машинага бостириб ки-
риб, боя сўккан акамизга ёпиш-

ди. Тўс-тўполон бўлиб кетди. Хул-
лас, жамоат жойида, кўпчилик-
нинг кўз ўнгига бизни хумордан
чиққунча ҳақорат қилиб, қадр-қим-
матимизни оёқ ости қилишди.
Болалар эса вазиятдан фойда-
ланиб, машинадаги қийматларнинг
қўнғанини қовлаштириб чиқишди.

Хайриятки, яхши инсонлар ҳам
бор. Ушла-ушла қилиб, орага ту-
шиб, бир-амаллаб қўтқариб
олишди. Қаёқдандир пайдо бўлган
ички ишлар идораси ходими муш-
тумзўрлар қолиб бизни тергай

кетди. Безо-
риларнинг
қилмишини
қонуний тар-
тибда рас-
мийлаштир-
мади.

Йўлда ке-
таётганимиз
чўнғидаги
пул йўқолганлиги маълум
бўлди. Очиғи, шунисига ҳам шук
қилдик. Бундан ҳам ёмон бўлиши
мумкин эди-да, ахир.

Эшитишимизча, тўдабошини
Илҳом полвон, иккинчисини Бах-
тиёр дейишаркан. Шу жойдаги
ошхонада ишласа керак. Уша
беҳаё аёл ва болалар ҳам ха-
миша уларнинг ёнида юрадиганга
ўхшайди.

Бу нохуш воқеа ҳақида гап-сўз
қилиб юрмаслигимиз ҳам мум-

кин эди. Бироқ, билишимизча,
Илҳом полвон деган шахс бош-
лиқ бу тўда йўлтўсарлиқни ўзла-
рига доимий касб қилиб олиб,
бизгача ҳам йўловчиларни қон
қақшатган экан. Бундан кейин ҳам
шу қилиқларини давом эттирмас-
лигига ким қафолат беради. Биз-
ни кўпроқ масаланинг ана шу
жиҳати ташвишга солади.

Бу йўлдан ҳар кун миғлаб
йўловчилар ўтиб қайтишди. Улар-
нинг хавфсизлигини таъминлаш
ниҳоятда муҳимдир. Наҳотки, биз
қаламга олган бозорда ин қурган
зўравон талончиларнинг таноби-
ни тортиб кўядиган мард топила-
маса? Мақкур ҳудудга масъул
бўлган қонун посбонлари қаёққа
қарашапти? Наҳотки, улар бу ерда
бўлаётган ҳуқуқбузарликлардан
беҳабар бўлишса?

Бир гуруҳ йўловчилар номидан
Х.ЭГАМОВ,
Музработ тумани «Халқобод»
қўргони

БУГУНГИ САЙЛОВЛАР: ХУҚУҚ, БУРЧ ВА МАСЪУЛИЯТ

(Давом. Бошланғич 1-бетда).

— **Парламентнинг қонунчилик палатасига сайлов ўтказиш учун мамлакатимиз бўйича 120 та ҳудудий сайлов округи тузилганлиги маълум. Бунга қайси манба ҳуқуқий асос қилиб олинган ва асосий эътибор нимага қаратилган?**

— «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси сайлов тўғрисидаги қонуннинг 7-моддасига кўра сайлов округлари Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи кенгеси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлиқларининг тақдирномасига биноан МСК томонидан тузиб чиқилган. Биланмики, юртимизнинг турли ҳудудларида аҳоли zichлиги турлича. Шу каби сабаблардан келиб чиқиб, сайлов округларининг мазкур ададини энг маъқул вариант дейиш мумкин. Округлар сони тасодифий ёки тахминий бўлмадани, республикамизнинг маъмурий-ҳудудий тузилиши инobatта олинган ҳолда белгиланган. Бунда республика ҳудудида сайловчилар сони тенг тақсимланганига асосий эътибор қаратилган. Жаҳон таърихисидан ҳам шундай десак бўлади.

— **Сайлов округларида қонунчиликнинг таъминлангани қай тарзда назорат қилинади?**

— Юқоридаги қонунга асосан ҳар бир сайлов округида тузилган округ комиссиялари (12-13-моддалар) ва участка сайлов комиссиялари (14-

15-моддалар) тегишли ҳудудда ушбу қонун ижросини назорат қилади. Шунингдек, номзод кўрсатган сиёсий партия, ташаббускор гуруҳлардан кузатувчилар, ОАВ вакиллари сайловнинг қонунийлиги ва транспарентлигини назорат қилиб боради.

— **Шу ўринда кузатувчилар таркиби, унинг фаолият механизми ҳақида ҳам тушунча бериб ўтсангиз.**

— Бу ҳусусида «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисидаги қонуннинг 6-моддасидан аниқ маълумот олишингиз мумкин. Яъни, сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишга доир барча тадбирларда, шунингдек, сайлов кунини овоз бериш ҳоналарида овозларни санаб чиқишда депутатликка номзод кўрсатган сиёсий партиялардан, сайловчилар ташаббускор гуруҳларидан биттадан кузатувчи, ОАВ вакиллари, хорижий давлатлар, халқаро ташкилот ва ҳаракатлардан кузатувчилар қатнашиш ҳуқуқига эгадирлар. Кузатувчилар депутатликка номзод кўрсатишга бағишланган йилгилишларда, округ ва участка комиссияларининг йилгилишларида иштирок этиш, овоз бериш, овозларни санаб чиқиш жараёнини кузатиш, сайлов участкаларида қонунбузилишларга йўл қўйилди деб топганларида бу ҳақда юқори сайлов комиссиясига маълум қилиш каби

Депутатликка номзодлар кўрсатиш сайловга олти беш кун қолганида бошланади ва сайловга қирқ беш кун қолганида тугайди.

Депутатликка номзодлар сиёсий партияларнинг юқори органлари томонидан кўрсатилади...

«Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисидаги қонуннинг 22-моддасидан

ҳуқуқларга эга.

Кузатувчиларга қуйидагилар ман этилади: сайловчи сайлов бюллетенига ўз белгисини қўйётган пайтда яширин овоз бериш кабинасида ёки хонасида бўлиш; сайловчиларга таъсир ўтказиш, бирон-бир ташвиқот материални ёки адабиётини тарқатиш; сайловчилардан улар киими ёқлаб овоз берганлигини суриштириш ёки уларга сайлов бюллетенига белги қўйишда бирон-бир тарзда ёрдам кўрсатиш; сайловкутилариини муҳрлаш, очиш ва овозларни санаб чиқишда участка сайлов комиссиясининг фаолиятига аралаштиш.

Шу ўринда мен жамоатчилик назорати ҳақида ҳам тўхталганини истардим. Фуқаролик жамияти сари бораётган эканми, жамоатчилик назорати, ижтимоий фикр деган тушунчаларнинг аҳамияти ортиб бораверади. Кенг жамоатчилик, сиёсий партиялар вакиллари, ҳар бир фуқаро—сайловчи сайловнинг қонуний тарзда ўтишини таъминлашга ҳиссасини қўйиши зарур.

Дарҳақиқат, бугунги сайловлар эртанги кунимизни белгилаб берувчи омиллардан экан, унинг масъулиятини ҳис этиш керак. Сайлаш, овоз бериш ҳуқуқини амалга ошириш баробарида ҳар қандай қонунбузилишга муросасизлик бурчимиздир. Унутмайлик, айнан сайловчиларнинг фаоллигига кўп нарса боғлиқ.

Шавкат ЁДГОРОВ,
«Нуқуқ» мухбири

Е'ТИРОФ

Янги икки палатали Парламентга ҳамда маҳаллий кенгашларга сайловлар барча сиёсий партиялар фаолиятини жиддий синовдан ўтказиши аниқ. Ана шу масъулиятли интихонга сиёсий партияларнинг тайёргарлиги, ҳусусан, сайловчилар олдидан мавқеи, обрў-эътибори қай даражада? Фидокорлар миллий демократик партияси Қашқадарь вилоят кенгашининг биринчи котиби Ойниса ОЧИЛОВА партия аъзоларининг иш фаолиятини таҳлил этиб, қуйидагиларни эътироф этди.

НИЯТ КЕЛАЖАКНИ БЕЛГИЛАЙДИ

— Сайловдан сайловгача бўлган давр партиямиз ҳаётида катта дорил-фунун вазифини ўтади, десам янглишмайман. Аввалги сайловлар арафасида сиёсат майдонига кириб келган партиямиз ўз низоми ва дастурида кўзда тутилган инсонпарварлик гояларини баҳоли қудрат амалга оширди. Эндилликда ижтимоий-сиёсий ҳаётда ўз ўрнини бор. Утган қисқа давр бизга ибратли сабоқ берди, тахриба тўплади десам ноқамтарлик бўлмас. Муайян мақсадга эришишда амалий тадбирлар, учрашувлар, халқ ҳаётини батафсил ўрганиш, одамлар фикрини инobatта олганлигимиз кўл келди. Учрашувлар, амалий тадбирлар эртанги ижтимоий-сиёсий ҳаётда муваффақият қозониш ва барча жаҳада қонуни устуворлигига эришиш учун муҳим омил бўлди. Фикрининг далили сифатида Шавҳисаб туманидаги «Чоршанбе» спорт мажмуида ташкил этилган ёшлар форуми тафсилотларини эътироф этмоқчиман. Ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари, вилоят хотин-қизлар кўмитаси, «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати бўлими вакиллари билан ҳамкорликда «Ёшлар терроризмга қарши» мавзусида расмий чизиш бўйича ўтказилган кўрик-танлов натижалари ҳам ҳаракатларимиз беиз кетмаётганлигидан далолатлади. Энг қувонарлиси одамларнинг сиёсий онги ошганлиги, уларда мамлакат тақдирини, жамият равнақи учун интилиш, фидоийлик ҳисси юксалганлиги аён бўлди.

Галдаги сиёсий жараён арафасида сафдошларимиз катта умид ва ишонч билан яшапти. Сафимиз кўпроқ зиёли хотин-қизлар, ёшлар ҳисобига кенгаймоқда. Зимманимизга яна ҳам кўпроқ масъулият юклатди. Негатив кўппартиявийлик тизими асосидаги фаолият соғлом рақобат, ҳокимиятга интилиш ҳиссини кучайтиради. Бу интилиш замирида давлат ва жамият тараққиёти учун муҳим ва зарур бўлган тўғри сиёсат шаклланишига замин яратилади. Қолаверса, партиянинг ривожланган мамлакатлардаги сингаири мавқега эга бўлиш, аҳолининг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, ҳар бир фуқарода фидоийлик, эртанги кунга ишонч, юрт равнақи учун билим ва маҳоратини, салоҳиятини аямаслик тўйгуларини қамол топтиришга ҳизмат қилади. Демакки сафларимиз юртсевар, элпарвар, софидил, фидоий инсонлар ҳисобига кенгайди ва биз муносиб номзодлар учун овоз бериш ниятидамыз.

Ҳақдаги сиёсий жараён арафасида сафдошларимиз катта умид ва ишонч билан яшапти. Сафимиз кўпроқ зиёли хотин-қизлар, ёшлар ҳисобига кенгаймоқда. Зимманимизга яна ҳам кўпроқ масъулият юклатди. Негатив кўппартиявийлик тизими асосидаги фаолият соғлом рақобат, ҳокимиятга интилиш ҳиссини кучайтиради. Бу интилиш замирида давлат ва жамият тараққиёти учун муҳим ва зарур бўлган тўғри сиёсат шаклланишига замин яратилади. Қолаверса, партиянинг ривожланган мамлакатлардаги сингаири мавқега эга бўлиш, аҳолининг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, ҳар бир фуқарода фидоийлик, эртанги кунга ишонч, юрт равнақи учун билим ва маҳоратини, салоҳиятини аямаслик тўйгуларини қамол топтиришга ҳизмат қилади. Демакки сафларимиз юртсевар, элпарвар, софидил, фидоий инсонлар ҳисобига кенгайди ва биз муносиб номзодлар учун овоз бериш ниятидамыз.

Катта инспекторнинг бундай ғаройиб «топқир-лиғи бошқа ҳам-қасбларига ҳам «қоққан» кўринадди. Вилоят ҳўжалик судининг «Ҳўжаикон туз» акционерлик жамияти фойдасига Зулфия Фўзайлова, «Тилов» ҳўсу-сий фирмаси, Мавлуда Ҳўзиевадан катта микдордаги қарзларни ундириш тўғрисидаги ижро ҳўжатлари қарзни ундиришининг имкониёти йўқ, деган билан оқибатсиз қолдирилган.

Бўхлова экан. Бўёғини эшитинг. «Ҳўжаикон туз» акционерлик жамияти раиси Э.Нодирова шу масалада ёрдам сўраб, мазкур департамент директори номига хат йўллаган. Хат назоратта олиниб, унда кўрсатилган вақтарини батафсил ўрганиб, суд қарорининг ижросини тўғри таъминлаш чораларини кўриш учун ҳудудий бўлимга юборилган.

Ушбу хат бўйича бўлим томонидан жорий йилнинг 8 апрелида департамент директори номига жўнатилган ёзма ахборотда қарздор Абдуғани Қўлбошевдан қарзни ундириш ҳақидаги ижро ҳўжжати бўлимига ва туман, шаҳар суд ижрочилари бўлимларига келиб тушмаганлиги аниқланди, дея қайд этилган. Биз томонимиздан олиб борилган суриштирувлар жараёнида эса суднинг айнан шу ишга тегишли ижро варақасини қорхона вакили 2003 йилнинг 26 июнида ўз қўли билан ҳудудий бўлимга топшириб кетганлиги маълум бўлди. Суднинг мазкур ижро варақаси бўйича ҳам ханузгача қарздордан бирор сўм ундирилмаган. Хатто ижро иши юритуви ёзасидан ундирувчи мулкдоҳ хабардор қилинмаган. Бўлим бошлиғи вазифини бажарувчи Ш.Кичиклов эса тоғошабинликдан нарига ўтмапти.

Суд ижрочилари фаолиятидаги бундай ноҳўш ҳўлатлар қонун устуворлигини таъминлаш борасидаги умумий сўай-ҳаракатларга пўтур етказиши, қолаверса, тизимга нисбатан ишончнинг сўсайишига олиб келиши мумкин.

Қўрбон ЖўРАНАЗАРОВ,
«Нуқуқ» мухбири

МУХБИРИМ БОНГ УРАДИ

Тўлқин Қўрабоев Республика Адлия Вазирлиги Суд қарорларини ижро этиш, судлар фаолиятини моддий-техника жиҳатидан ва молиявий таъминлаш департаментининг Сурхондарь вилоят ҳудудий бўлими (бундан кейин ҳудудий бўлим деб атаймиз) катта инспектори лавозимида ишлайди. Шахсан унинг ўзи 2003 йил 9 апрел кўни вилоят ҳўжалик судининг 1 апрелдаги 19-0303-85-сонли ижро варақаси бўйича ижро иши юритуви кўзга тиш ва уни ўз иши юритувиго олиш ҳақида қарор қабул қилган. Қизғини шундаки, ўша кўниёқ қарздор Бахтиёр Каримовнинг «Вақт миллий депозитарий» акционерлик жамияти вилоят шўъба қорхонасида ҳисобда турган, «Ҳўжаикон туз» очик турдаги акционерлик жамияти томонидан чиқарилган ҳар бирининг номенал киймати 1000 сўмдан бўлган, жами 4.536.000 сўмлик 4536 дона акцияларини хатлаган.

Шу ўринда келиб орта чекиниб, ушбу низоининг бироз қичиш сабаблари ҳўсусида тўхталасак.

Шеробод туманида жойлашган «Ҳўжаикон туз» акционерлик жамияти ош ва техник туз ишлаб чиқариб сотишга ихтисослашган. Қорхона ўз махсўлотини сотиш мақсидида қўллаб ҳўжалик юритувчи субъектлар билан шартномавий муносабатлар ўрнатган. Ҳўжўловлар белгиланган тартибга кўра олдидан 15 фоиз пулини тўлаб, қерағича туз олиб кетаверишадди.

Термиз шаҳрида яшовчи тадбиркор Б.Каримов ҳам қорхонанинг доимий микозларидан бўлган. Бу шўвон туз олишга ишқибоз бўлгану, аммо ҳақини тўлаш қелганда... Шу сабабли жамият раҳбарияти қарзни ундириш тўғрисида даъво аризаси билан судга мурожаат қилишга мажбур бўлади. Вилоят ҳўжалик суди томонидан 2003 йил 19 феврал кўни Б.Каримовдан 17.559.162 сўм асосий қарз ва 6.768.41 сўм устама (пеня) жами 24.327.575 сўм қарзни ундириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқарилган.

Ушбу қарорга асосан қарздор-

нинг ҳисоб рақамидаги 39 минг 646 сўм ундирилади. Қарзнинг қолган қисми бўйича ижро унинг мол-мулкидан ундиришга қаратилиб, биринчи навбатда Б.Каримовга тегишли қимматли қўғозлар хатланади.

Шу орада жамият раиси ўз вазифини бўша-тилади. Вазиятдан фойдаланган қарздор ташкилот омборига вақтинчалик сақлаш учун, деган вақт билан 20.520.000 сўмлик ҳар хил товарларни топшириб кетган.

Кўп ўтмай Б.Каримовга нисбатан жиноят иши кўзга тишиб, эҳтиёт чораси сифатида қамокка олинган. Шунга қарамаддан катта инспектор томонидан ижро ҳаракатлари давом эттирилган. Қандайдир йўллар билан жамиятнинг вақтинчалик раиси вазифини бажарувчи Р.Кенжаевдан «Қарздор ЯТТ Каримов Б. 20.524.417 сўмини мол-мулкни ҳисобдан тўлаганлигини маълум қиламиз» деган тўрт қаторлик билдириш хати олинган. Аслида бу ҳақда қарздордан қў хати олинмаган ва унга ишончнома берилмаган, қирим далолатномаси тузилмаган, мол-мулк қирим қилинмаган. Қисқаси, бу олди-берди ҳаракатлари бухгалтерия ҳақидаги қонун талаблари асосида

расмийлаштирилмаган. Шунинг учун бу билдириш хати унда қайд этилган сўмдадаги мол-мулк қарздордан ундирилганлигини исботловчи ҳўжжат ҳисобланмайд.

Жамиятга раис сайлангандан сўнг Р.Кенжаевнинг ҳатосини тузатиш мақсидида мутахассислардан иборат махсўс гуруҳ тузилиб, улар то-

рақамийлаштирилмаган. Шунинг учун бу билдириш хати унда қайд этилган сўмдадаги мол-мулк қарздордан ундирилганлигини исботловчи ҳўжжат ҳисобланмайд.

Жамиятга раис сайлангандан сўнг Р.Кенжаевнинг ҳатосини тузатиш мақсидида мутахассислардан иборат махсўс гуруҳ тузилиб, улар то-

монидан қарздор тақлиф этган мол-мулк бирма-бир қўздан кечириб чиқилган. Ва уларнинг фақат 2.485.000 сўмлигигагина ишлаб чиқариш учун зарурат бор, деган ҳўлосага келинган. Агар қарздор томонидан юқ хати берилса, ана шу товар-моддий бойликлар қонуний расмийлаштирилиши устирилган. Қолган қисминини қабул қилиш мақсидга мувофиқ эмас деб топилган. Шу боис, қарздорнинг қорхона омборхонасида вақтинча сақланмаётган мол-мулкнинг қолган қисминини қабул қилиш рад этилган.

Бу ҳақда 2003 йил 21 ноябр кўни айбланувчи Б.Каримовга нисбатан қўзғатилган жиноят ишини қўриб чиқаётган жиноят ишлари бўйича вилоят судининг судьяси Файзим Файзуллаев (унинг оғзаки сўровига асосан) ва бир эмас, икки мартаба ҳудудий бўлим бошлиғи ёзма рақамли батафсил хабардор қилинган.

Афсуски, мутасадди масъўл шахслар кейинги расмий хатларни бутунлай эътиборсиз қолдирган ва негадир Р.Кенжаевнинг бир энлик ноқонуний билдириш хатини рўқан қилиб, Б.Каримов қарзнинг 20.524.400 сўмини тўлиқ

тўлаган, деб ҳисоблашган. Ваҳоланки, ҳозирги кўнга қадар бу мол-мулклардан бирор сўмлиги ҳам жамият ҳисобига қирим қилинмаган.

Энди эътиборни масаланинг бошқа бир жиҳатига қаратасак. Ҳудудий бўлим амалдорлари ўзларича қарзнинг қолдиқ суммасидан 3.763.500 сўм деб белгилашади. Бу маблагни эса

Б.Каримовнинг хатланган акциялари (улар мазкур жамиятнинг ўзи томонидан чиқарилган) ҳисобидан ҳеч қандай муаммоларсиз тезда ундириш имкониёти бўлган. Бирок, Т.Қўрабоев ундирувчининг розилигини олмасдан 2 сентябр кўни томондан тараща тушгандек хатланган қимматли қўғозларни қўш-қўллаб қарздорга қайтариб берган. У ўзининг бу ноҳўш ҳаракати оқибатида қорхонага катта зарар етказган.

Кейинчалик катта инспектор томонидан қолдиқ суммасини ундириш мақсидида Б.Каримовга тегишли бўлган «Болгарика» автоқўлағичи ва 343 автомашинаси «ким ошди» савдосига қўйилган. Лекин қарздор топилмаган. Ундирувчи ҳам уларни олишни ҳўқламаган. Шу сабабли ижро ҳўжжати 2004 йил 4 март кўни тамомланган, ундирувчига қайтарилган.

Охи-оқибатда суднинг қарздор Б.Каримовдан 24 миллион 327 минг 575 сўм қарзини ундириш тўғрисидаги ҳал қилув қарори, тегишли ахрим ва ижро варақаси бўйича катта инспектор Т.Қўрабоевнинг ундиригани атиги 39 минг 646 сўм бўлди, ҳолос. Қолганга жамият қўйиб қолаверган.

JINOVATGA JAZO MUQARRAR

Акрам чўчиб уйғонди. Анчагача ҳушини йиғолмади. «Бехосият туш, охири бахайр бўлсин» дея кўнглидан ўтказди. Фалати: ерда кўзлари ола-кула бўлиб сигир чўзилиб ётибди. Тепасида япроқлари тўкилган дарахтда калхатлар ўлжага ташланишга шай. Нихоят ботирроқ иккитаси чалажон молнинг ёнига кўнди. Калхатлардан бирини таниди. Илҳом, лаб-лунжи қон. Қонли тишларини ёғирлатиб, нимадир деяпти. Бироқ энди сигир ўрнида ўзи ётган кўйи Илҳомнинг гапларини англолмайди, сўзлашга эса мажболи йўқ...

бўлди.

Шартномага кўра деҳқон ҳўжалиги омборга гўшт етказиб бериб туриши, бунинг учун буюртмачи деҳқон ҳўжалигининг ҳисоб рақамига пул тушириб бериши лозим эди. Тўловнинг эллик фоизини деҳқон ҳўжалиги нақд пул ҳисобиди олиш ҳўқуқига эга эди. Ана шу нақд пулларга Акрам кишлоқдаги қариндош, таниш-билишнинг молини сотиб олиб сўйиб, омборга топшириб турди. Энди эса молни бозордан харид қилиш ке-

олиб кетаверди. Иштаҳаси карнай бўлиб бораётган банк бошқарувчиси 10 фоизга қаноат қилмай, нақдлаштирилган пулнинг тенг ярмини жигилдонидан ўтказди. Деҳқон ҳўжалиги иш юритувчиси Акрам Турсунов ҳисоботларга нўноқ, ктирим билан чикмининг ҳисобига етмай қолган, бориға шўқур қилиб ишлашда давом этарди. Илҳом Мирзақаримовнинг ўғримчак тури халқ банкининг вилоят ва туман бўлиmlарини қамаб ола бошлади. Акрам эса ишининг ривожига

демайди.

— Э, бормисиз? — дейди терисига сиймай А.Турсунов. — Яна мушкулмини осон қилдингиз.

Илҳом мижознинг олдида Кувага кўнғирок қилди.

Оқибатда халқ банкининг Кува туман бўлими бошқарувчиси Ш.Мирзаматов сохта ҳўжажатлар билан келган «курьер»га 2.450.000 сўм нақд пулни бериб юборди.

Жиний операциялар ноқону жасида деҳқон ҳўжалигига 30.000.000 сўмдан зиёд маблағ қалбаки ҳўжажатлар орқали нақдлаштириб берилди.

Халқ банкининг вилоят бошқармасидаги мутасаддилар И.Мирзақаримовнинг янғича «пул қилиш технология»сидан бохабар бўлиб, бу «илгор тажриба»ни «оммалаштириш»га бевосита бош қўйишган. Нақд пул етишмай пенсия, нафақа, иш ҳақи тўловлари икки-уч ойлаб кечкиб, минглаб пенсионерлар аранг кун кечираётган бир пайтда бу оқофатлар галаси миллион-миллион сўмларни жигилдондан ўтказмоқда эди.

«Нақдлаштириш гоёси»нинг муаллифи И.Мирзақаримов халқ банкининг Кува, Тошлоқ, Фаргона, Бешариқ, Данғара, Олтиариқ, Учқўп-риқ тумани, Кувасой, Қўқон шаҳар бўлиmlари бошқарувчилари билан тил бириктириб, миллионлаб маблағни талон-тарож қилишда давом этди. Тошлоқ туман бўлимига омонатчилар номига пул ўтказилганида нақд пул йўқ эди. И.Мирзақаримов ёрдам сўраб банкнинг вилоят бошқармаси пул муомаласи бўлими бошлиғи У.Низомовга кўнғирок қилди. У гўё тошлоқлик ўн нафар омонатчининг аризаси асосида омонат пулини Қўқон бўлимига қўчириш ҳақида топшириқ берди. Иккита топшириқнома билан 4.214.000 сўм Тошлоқдан Қўқонга, У.Низомов номига очилган омонатга ўтказилди. Бироқ Қўқон шаҳар бўлимида ҳам нақд пул йўқ эди. У.Низомов омонат дафтарчада 3.000 сўм қолдириб, 4.211.000 сўмини ўзининг номига очтирган «пластик картонча» ҳисоб рақамига ўтказдирди. Сўнгра ушбу пулни халқ банкининг Тошкент шаҳар бўлиmidан олиб ҳазм қилиб юборди.

Кўп ўтмай деҳқон ҳўжалиги ҳисоб рақамидида 4.000.000 сўм яна банкнинг Қўқон шаҳар бўлимига ўтказилиб, 12 нафар омонатчи номига кириб қилинди. У.Низомов бошқарувчи М.Қабировга кўнғирок қилиб, омонатчиларнинг пулини банкнинг вилоят бошқармаси пул муомаласи бўлими ходими Д.Бойназаровга беришни буюрди. Бироқ Қўқон шаҳар бўлимида ҳам бунча нақд пул йўқ эди. У.Низомов сўраб-сўриштириб Данғара бўлимида нақд пул борлигини билган, бошқарувчи И.Эргашевга кўнғирок қилди. «Қўқон бўлимидаги 12 нафар омонатчининг 4.000.000 сўмини сизнинг банкнинг омонатчи ўтказишда, бугунқул пулни тўғрилаб беринг», — деди. Фириб-гарлар шу тариқа 3.920.000 сўмини бўлиб олишди.

Деҳқон ҳўжалигининг иш юри Дувучиси четда қолиб, банкдаги фирибгарлар нақдлаштирилган пуллари ўзлаштириб қорин солишарди. А.Турсунов ҳамқишлоғидан олган 2 та қорамолга 800.000 сўм топиб беролмаганидан сўнг у Йўлдош Охунбоев туман прокуратурасига мурожаат қилди-ю, текширишда уюшган гуруҳнинг кирдикорлари очилиб қолди. Гуруҳнинг 24 аъзосининг айби судда тўлиқ исботланди. Улар қисқа фурсатда деҳқон ҳўжалиги ҳисоб рақамидида 130.000.000 сўмдан зиёд маблағни ноқонуний равишда нақдлаштириб, ўзлаштиргани. Жиний гуруҳ аъзолари суд томонидан узок муддатларга озодликдан маҳрум этилди.

Нўмонжон ТўХЛИЕВ,
Фаргона вилоят прокуратураси бўлими бошлиғи

ДўСТИНГМАН ДЕБ АЛДАДИ...

уру-
гин-
ни
уйнат-
вораман,
— кайфи
ошган
Маҳкам Ак-
рамнинг

Бу тушни унутаёзган эди. Тўсатдан Илҳомнинг ўзи уйига ташриф буюрди.

— Қани, ичкарига...

— Кейин, вақт зик, — деди Илҳом. — «Хозча»да танишларимиз бор-а? Пича олди-бердимиз бор эди, танишлар билан гаплашиб, тўловни тезлаштириб берсангиз!

— Бўпти-да, ичкарида гаплашайлик.

— Кийиниб чиқаверинг, бирга гаплашиб келамиз!

«Тико»да Тўланбой — Илҳомнинг куёви ҳам ўтирган эди. Тўрт кўчадан кейин негадир Фаргона қолиб, Марғилонга бурилишди.

— Сомсасининг таъми оғзида қолади, — деди Илҳом Марғилоний кўчасидаги «оқ масжид» ёнида тўхтаганларида. — Шу ерда «обед» қилиб олайлик!

Ичкарида уларни Акрам танимаган башараси совуқ нусақа қарши олди. Пиёлаларга ароқ қўйиб, унга ҳам узатишди.

— Йўқ, ичмайман, — деди юраги гаш Акрам.

— Бўпти-да бўлмаса, — дея Тўланбой билан уларни қарши олган Маҳкам ароқни сипқоришди. Илҳом ичмади.

— Икки ярим «лимон»ни қачон тўғрилаб берасиз? — «разборка»ни бошлади у.

Акрам унинг саккизта қора Амолини сўйиб, гўштага — Фарғонадаги ҳарбий ҳўжалик омборига топширган, 4.000.000 дан 1.500.000 сўмини тўлаган, қолганини тўғрилаб беролмай, ортага сураётганди.

— Акрамининг счётига яна пул туширай, «хозча» ҳам охириги пайтда онангга бор, онангга бор деб одамни уйнатапти-да! Счёта пул тўлса, аввалгидек «сберкнижка»ларга ўтказдириб, нақдлаштириб олаверамиз! Пича сабр қилинг...

— Вей, Тошкентга командировкага кетаяптилар, — орага сўқилди Тўланбой.

— Резинкадай чўзмасдан, тўғрилаб беринг, бўлмаса...

— Эй бола, пулни бермасанг,

ёқасидан олди.

— Хўп дедим-у, — Акрам паст келди. — Қўлимга пул тўсса...

— Қарзга фоиз қўшилаёпти, — деди Тўланбой. — Энди 4.000.000 қилиб берасиз!

— Бекор айтибсан...

Акрам кўзи аралаш қовоғига тушган муштдан гандираклади. Кетма-кет мушт ёб ерга йикилди. — Тўғрилаб бер, — деди хансираб Маҳкам. — Агар бировга чўрк этсанг, бола-чаканг билан...

Акрам таниш врачга учради.

— Шотидан йикилдим, — деб баҳона қилди.

«Калтак еганидан ор қилаёпти», — ўйлади врач.

— Енгил жароҳат деб ёзиб берай мелисга?

— Йўқ, умуман ҳеч нарса ёзмамг. Дори-дармон қилсангиз бас!

Унга алам қилгани — Илҳом га ўзига ишонгандай ишонар, топгани ўртада, қозғадга пуллари нақдлаштириб олаётганида ўн фоизини индамай санаб берарди. У Абдумажид акаси очган деҳқон ҳўжалигининг иш юритувчиси, муҳр қўлида. Акаси ҳисоб-китобга укүвсиз, ҳамма ишни ўзи эпларди. Фарғонадаги ҳарбийларнинг ҳўжалик қисми билан ҳамкорлиқни йўлга қўйиб, гўшт таъминотини зиммасига олган эди. Ўртада айланаётган миллионлардан Илҳом канчасини ямламай ютди-ю! Мана раҳмат... Кўкларинг бадини ҳолва, дили оғриди. Бироқ дардини кимга ҳам айтарди?

Арз қилиш ўз оёғини боғлаб бериш билан баробар. Негаки, иккаласи шерик, агар у жавобгарликка тортилса, ўзи ҳам омон қолмаслигини яхши биларди.

Уларнинг шериклиги Илҳом Мирзақаримов халқ банкининг Охунбоев туман бўлими бошқарувчиси лавозимига тайинланганидан бошланганди. Бундан аввалроқ Акрамининг акаси «Турсунов Абдумажид» деҳқон ҳўжалигини ташкил қилиб, худди шу банкдан ҳисоб рақами очганди. У акасининг номидан иш юритиб, Фарғонадаги ҳарбий омбор билан шартнома тузишга муваффақ

рак, бироқ нақд пул тугаган эди.

Илҳом Акрам билан мижоз сифатида танишиб, «дарди»га қўлоқ тутиб, лўкмани кўлдан чиқариши истамади. Акрамга йўл-йўриқ кўрсатди.

— Ишончли одамлар номига омонат дафтарчаси очиб, ҳисоб рақамингиздаги пулни нақд қилиб олсак бўлади. Аммо 10 фоизини ташлаб кетасиз...

Акрам рози бўлди. Бошқарувчи ўша заҳоти Кувасойдаги халқ банки бошқарувчиси Иброҳим Гафоровга телефон қилди.

— Бир деҳқон ҳўжалигиниз бор, шунга нақди жўдаям зарур. Илтимос, қўллаб юборинг.

Иброҳим ҳамкасбининг илтимосини ерда қолдирмади. «Турсунов Абдумажид» номи деҳқон ҳўжалиги ҳисоб рақамидидаги 3.000.000 сўм халқ банкининг Кувасой бўлимида ўн нафар фуқаро номига очилган омонат дафтарчаларга ўтказилди. Акрам хияни Гуломшер Муродов билан ҳамкишлоқларининг паспортларини сўраб олганди. Илҳомнинг буйруғи билан банк назоратчиси М.Юнусова ва Ғ.Муродов омонатчилар номига қалбаки ҳўжат тайёрлаб, имзо қўйишди. Шундан сўнг Илҳомнинг ўзи банкнинг Кувасой бўлимига бориб, қалбаки ҳўжатлар билан 2.940.000 сўмини санаб олди. Нақдлаштирилган пулнинг ўн фоизи — 300.000 сўмини чўнтагига уриб, қолганини Акрамга тутқази. Акрам бу пулга бозордан қорамол сотиб олиб сўйдириб, гўштини ҳарбий омборга топширди.

Орадан уч ой ўтиб, И.Мирзақаримов яна И.Гафоровга телефон қилди. Икки бошқарувчи тил бириктириб, 2002 йил 24 январь куни деҳқон ҳўжалиги ҳисоб рақамидидаги 2.000.000 сўмини 7 нафар, 15 феврал куни 1.000.000 сўмини 3 нафар, 20 февралда 1.200.000 сўмини 4 нафар омонатчининг номига ўтказди. Паспортини вақтинча бериб турган фуқаролар омонат дафтарчаси қайси банкда очилганини ҳам билишмас, табиийки, пул сўраб боришмасди.

Амалдаги қоидага кўра, чилки ордериға шахсан омонатчининг ўзи имзо қўйиши, пулни шахсан олиш имконияти бўлмаса, ишончнома орқали ўзга киши олиши лозим. Халқ банкининг Кувасой бўлими ходимлари А.Ким, У.Абдуллаева, Д.Махмудовалар бунга яхши билишарди. Бироқ бошқарувчининг оғзаки буйруғини рад этолмай, омонатчилар номидан сохта чиким ордерларини тўлдириб келган И.Мирзақаримовга нақд пулни санаб беришаварди. Банк хизмати учун ушланган 2 фоиз — 84.000 сўмдан ташқари И.Мирзақаримов жами 4.116.000 сўмини

«хисса» қўшаётган И.Мирзақаримов билан «синашга» оғанини, унга ўзига ишонгандай ишонарди. Бошқарувчи «мижоз»нинг кўнглини олиб, ҳамма сир-асорини билиб олган, энди уни иштан ногорасига ўйнатиши мўкин.

— Овора бўлиб, шунча йўлга келишингиз шартми, бўш бланка, «поручение»ларга муҳрини тушириб берсангиз бас, нақдини йигитларнинг ўзи обориб беришди...

Бошқарувчининг меҳрибонлигидан эриб кетган Акрам ҳеч нарса ёзилмаган «тўлов топшириқномаси»га муҳрини босиб бераверди. Кишлоқидан Фаргона ва туман маркази ўртасида бўзчининг мокисидай бориб келаверишдан қўтулганига шўқур қилиб, бамайлихотир юраварди. Илҳом эса ишни йириклаштириб юборди. Қўл остида ишловчи Нурмуҳаммад Абдуллаевни «ёрдамчи» қилиб олди. Сўнг халқ банкининг Олтиариқ туман бўлими бошқарувчиси Озодбек Абдуллаевнинг кўйнига қўл солиб қурди. Шериклик улуши Озодбекнинг нафсини қўтқилаб, таклифа рози бўлди.

И.Мирзақаримов А.Турсуновга билдирмай гўё Олтиариқ туманида яшовчи омонатчилар учун «Турсунов Абдумажид» номи деҳқон ҳўжалиги ҳисоб рақамидидаги 5.000.000 сўмини халқ банкининг Охунбоев туман бўлиmidан Олтиариқ туман бўлимига ўтказдиради. Муҳр босилган бўш тўлов топшириқномасини «Аҳолидан сойти» олинган қишлоқ ҳўжалик маҳсулотлари учун» деб тўлдириб, сохта имзо билан банк «операция»ни қойиллатади.

Шундан сўнг Нурмуҳаммад Абдуллаевнинг Олтиариқга юборди. У ҳеч қандай ёвузсиз, муҳр босилган оқ қозғони О.Абдуллаевга тутқазади. Ўз навбатида бошқарувчи оқ қозғони банк омбори мудири М.Мўйдиновга бериб, гўё омонатчилар номига чиким қилиб, 2 фоиз — 100.000 сўм банк хизматини олиб қолиб, Н.Абдуллаевга 4.900.000 сўм бериб юборишни буюрди. Омбор мудири Олтиариқ туманида яшовчи 16 нафар фуқаронинг исми-фамилияси, тахминий яшаш жойи ҳамда паспорт белгиларини ёзиб, деҳқон ҳўжалигининг муҳри босилган оқ қозғони тўлдирди. Сохта имзолар чекиб, чикимни «ҳўжатлаштиради».

4.900.000 сўмини Охунбоев туман банки кассири Н.Абдуллаевга бериб юборди.

Чув тушганидан беҳабар А.Турсунов банкка озиб-ёзиб бир бораганида И.Мирзақаримов уни хузурига қорлайди.

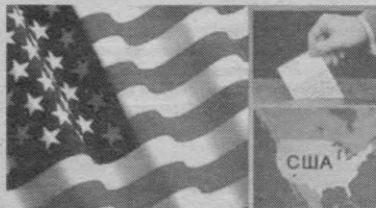
— Ҳисобимизда 2.500.000 сўм бор шекилли, — дейди мижоз.

— Кува банки бошқарувчиси оғайнимиз, бир оғиз айтсам йўқ

2 ноябр кўни АҚШ фуқаролари 44-давлат раҳбарини сайладилар. Лекин бу сафарги сайловлар АҚШ тарихида аввалги президентлик сайловларидан жуда кўп жиҳатдан фарқланди. Айниқса, охириги тўрт йил ичида америкалик сайловчиларнинг сайловга бўлган муносабатиди ҳам тўб ўзгариш бўлганлиги кузатилди. Сўровларга кўра, америкалик сайловчиларнинг тўртдан уч қисми бу галги сайловлар ҳаётларидаги энг муҳим воқеалардан бири эканлигини таъкидлашган. Бунга 2001 йил 11 сентябрда Нью-Йоркда содир этилган террористик акт ва Йроқ уруши таъсир этган. Хар икки воқеа америкаликлар учун миллат лидерини сайлаш олдидан бўладиган ва кун тартибининг биринчи масаласига айланган одатий мавзулар — солиқ, аборт, бир жинсдаги никоҳлар, клонлаштириш, қурол-яроғ савдоси ва тиббий сўғурта кабиларни иккинчи даражага чиқариб қўйди.

САЙЛОВЧИНИ ИШОНТИРА ОЛГАН БОЛИБ

Бундан ташқари, бу сайловлар нафақат сайловчилар, балки президентликка номзодлар учун ҳам ўзгача аҳамият касб этди. Чунки Оқ уйга бошчилик қилиш истагини билдирган Жон Керри учун бу кураш ўн тўрт ой давом этган бўлса, Жорж Буш учун саккиз ойга чўзилди. Буш сайлов ташвиқотини бошлашдан олдин сиёсий рақибни Ж. Керрига ўртадаги рақобат «жонли курашлар» остида ўтишини билдирган эди. Ҳақиқатан ҳам ўтган давр мобайнида ҳар икки номзод ўртасидаги кураш жонли тарзда ўтган бўлса-да, у Америка тарихида энг қимматга тушган сайлов сифатида из қолдири. Мазмунотларга қараганда, фақатгина сайловдаги рекламсининг ўзига 600 миллион доллар миқдорда пул сарфланган. Охириги ҳафта ичида эса номзодларнинг реклама роликлари телевидение орқали қирқ минг марта намойиш этилган. Аммо бу сайловчиларнинг хоҳиш-истакларини эркин билдиришига тўсқ бўлмоқда. Бундай дейишга сабаб — сайловчилар мамлакат президентидан ташқари бир вақтнинг ўзида 34 нафар сенаторни, 435 нафар конгресс аъзосини ва 11 нафар губернаторни ҳам сайладилар.

АҚШ Конституциясига кўра, ҳар бир штат ўз сайлов тизимини мустақил равишда белгилаш ҳуқуқига эга. Шунинг учун ҳам ўтган сайловларда каердадир сайловчи сайлов бюлле-

тенига ўзи танлаган номзоднинг исми тўғрисида белги қўйган бўлса, каердадир бу махсус машина ёрдамида номзоднинг исми ёнига тешиб қўйиш ёки яна каердадир овоз бериш электрон машина ёрдамида, ҳеч қандай қорғозбозликсиз амалга

оширилди. Американинг кўп йиллик сайлов тарихига кўра, сайланган президент номини эртасигаёқ эшитишга муваффақ бўлиб келишган. Лекин бу одат охириги тўрт йил ичида бузилган.

Эсингизда бўлса, бундан тўрт йил аввалги президентлик сайловларининг эртасигаёқ америка телеканаллари президентликка номзод Альберт Горни Американинг янги президенти сифатида эълон қилиб юборган эди. Лекин Флорида штатидаги сайлов натижалари қайтадан ҳисоблаб чиқилган, Америка Олий суди сайловдан ўттиз олти кун ўтгач, сайлов натижалари бўйича аслида Жорж Буш президентлик лавозимига ўтириши лозимлигини билдирган эди.

Бу сафар эса Флорида сценарийи бир эмас, тўққизта штатда — Пенсильвания, Огайо, Нью-Гемпшир, Мичиган, Невада, Нью-Мексико, Миннесота, Висконсин ва Айовада тақорланиши қўллаб-қувватланган эди. Аммо бунинг олдини олиш учун 87 та халқаро кузатувчилар ушбу штатларда сайловларнинг боришини кузатиб турдилар. Номзодларнинг штабларида эса юзлаб юристлар ҳар қандай қонун бузилишини суд орқали ҳал қилишга тайёр туришди. Бирок, бахтли тасодифга қарши аввалги воқеа тақорланмади.

Америкада қабул қилинган қоидага кўра, сайловлар қайси кунга тўғри

келишидан қатъи назар дам олиш кўни деб эълон қилинмади ва бу кўни ўз мамлакатини тақдирини ишончи қўлга топшириш мақсадида сайловчилар сайлов участкаларига ошқандилар. 58 ёшли амалдаги президент Ж. Буш ҳам ўз рафиқаси Лара билан Техасдаги ранчоси яқинидаги Крокфорд сайлов участкасида овоз беришга келди. 60 ёшли Жон Керри эса ўз уйи яқинида — Бостонда овоз берди.

Ҳабарингиз бор, бугалги президентлик сайловларида мамлакат афсизлиги, терроризм ҳал қилувчи рол ўйнади. Чунки президентликка номзодларнинг ҳар иккаласи ҳам сайловга қадар доимо тенг ёки арзимас бир-икки поғона фарқлашиб турдилар, холос. Бунга терроризм ва Йроқ масаласи таъсир ўтказди, десак муболага бўлмас. Сайлов кўнига бир неча кун қолгунча Жон Керри амалдаги президент Жорж Буш олиб бораётган сиёсат аслида нотўғри эканлигини исботлаб, аксарият сайловчиларни бунга ишонтиргандек бўлганди. Лекин сайловга тўрт кун қолганда Ал-Жазира телеканалдан дунёнинг 1-ракамли террористи деб тан олинган Усома Бин Лодиннинг қилган чиқиши сайловчиларни кимга овоз беришни яна бир бор ўйлаб қўришга мажбур этди. Сайловчи мамлакат ҳавфсизлиги биринчи галдаги вазифа экан-

лигини, уни иккинчи даражага чиқариб қўймаслик керак, деган ҳулосага келди. Натижада Жорж Буш сиёсати ўзини оқлаётганини ва уни давом эттирмаслик миллат тақдирига болта уриш билан тенг деб топган сайловчи амалдаги президентга овоз беришни лозим кўрди. Ҳатто Жон Керри ҳам Усома Бин Лодиннинг чиқишидан сўнг терроризмга қарши курашиш масаласида ўзининг аввалги қарашларини бироз ўзгартиришга мажбур бўлди.

Бўлиб ўтган сайловлар сайловга асас бўлган ва ундан кейин ҳам бутун дунё таърихда ўзгача из қолдирди. Хабарингиз бор, 11 сен-

табр воқеаларидан сўнг терроризмга қарши кураш масаласи биринчи галдаги вазифа сифатида белгиланган эди. Лекин АҚШнинг бу борадаги кураши дунё афкор оммаси ва сиёсатчилари томонидан юз фоиз қўллаб-қувватлангани йўқ. Ва бу сафарги сайловларда Ж. Буш ёки Ж. Керрининг ғолиб келиши АҚШнинг жуда кўп давлатлар билан ўзаро муносабатларида ўзгариш ясаши мумкин эди. Шу боисдан ҳам бугун дунё ОАВ бу масалада турлича қарашларни илгари суришмоқда. Ҳўмладан, Мюнхеннинг «Зайдо-чеч цайтунг» газетасининг «Буш билан яшашга ўрганилтириш» деб номланган мақоласида Бушнинг қайтадан президент этиб сайланиши қўллаб-қувватлаш давлат раҳбарларининг афсусланишига са-

баб бўлган. Чунки улар Жон Керрининг ғалаба қозонишини кутаётган эди. Лекин Бушнинг ўз рақибидан устун келиши Европага кейинги тўрт йил давомида Америкадан нима қуттиш мумкинлиги ҳақида тасаввурга эга бўлиш имконини берди. Бирок, эски-янги президент европаликларга ўзлари истаётган имкониятни — Вашингтон билан тенг ҳуқуқли шерик бўлиш учун ҳаракат ҳам қилиб қўймайди, деб ёзади газета.

«Тагесшпигель» номли бошқа немис газетаси эса АҚШ ва Европа ўзаро ишонччи юзага келтиришга ҳаракат қилиши лозимлигини таъкидлайди. «Буш ҳеч бўлмаганда европалик йирк йўлбошчиларни АҚШнинг дунёда ягона буюк давлат сифатидаги қудратига қайта ишонтирш учун жуда кўп ҳаракат қилиши лозим. Бирок, бунинг учун Европа ҳам АҚШга сиёсий тенг шерик бўлиш борасидаги инжиқликларини бирмунча ўзгартиришга тўғри келади», деб ёзади газета.

Бугун дунё ОАВ ва афкор оммасининг бу масалада фикри бир жойдан чиқмаётганини кўриб турганда, терроризм балоси жуда кўп давлатлар учун ҳал этилиши кечиктириб бўлмайдиган масалалардан бирига айланиб улгурди. Фақатгина терроризмга қарши кураш борасидаги бундай бўлиниш айрим сиёсатчиларнинг ўз манфаатидан келиб чиқмаётганини кўриб турибди. Лекин терроризм масаласи алоҳида, тарқоқ ҳолда ҳал этиш мумкин бўлган масалалардан эмаслигини барча бирдек тушуниб етмоғи лозим. Ана шундагина дунё харитасида шахсий манфаатдан келиб чиқиб қўлбалаб бўлиниш ҳолларини рўй бермайди.

Э. ХАЛИЛОВ,
Фарду талабаси

ИШ ОЧИҚ ҚОЛМОҚДА

Россия молия гигантларидан бири «Юкос» компаниясининг иши ҳамон очиқ қолмоқда. Швейцарияда маҳаллий суд федерал прокуратурага нисбатан қизмат сирларини ошкор этиш айблови билан жиноят иши қўзғатди. Швейцария телеграф агентлигининг хабар беришича, жиноят иши қўзғатилишига «Юкос»нинг асосий акциядор «Менатен» компаниясининг аризаси асос бўлган. Таъкидлаш жоизки, шу йилнинг март ойи охирида Швейцария прокуратураси «Юкос»нинг иши бўйича Россия ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг сўровига биноан ўтказган текшируви асосида Женева, Цюрих, Фрибур ва Швйц кантонларидаги банкларда «Юкос»нинг барча акционерлари ҳисоб-рақамларини музлатиб қўйган эди. Бирок, Швейцария федерал суди акциядорлар томонидан келиб тушган аризаларни қўриб чиқиб, прокуратура қўллаган қораларни бекор қилган. Воқеалар ривожланаётган бир пайтда Россияда ҳануз «Юкос»нинг иши борасида бир тўхтамга келингани йўқ. Россия федерал суди вакиллари бу иш юзасидан ўларнинг ақуний ҳулосаларини айтишга шошилмаётдилар.

Бесланда содир этилган террористик ҳаракатлари юзасидан ўтказилаётган тергов-суриштирув ишлари якунига етмоқда. Россия Бош прокурорининг жанубий федерал округи бўйича ўринбосари Николай Шепелнинг берган маълумотига кўра, мазкур жиноят содир этилишида маҳаллий

Жиноятнинг бир сабаби

ҳуқуқни муҳофаза қилиш вакиллари ҳам айби қатта. Унинг айтишича, совуққонликка йўл қўйганликлари учун Шимолий Осетиянинг Правобережный тумани ички ишлар бўлими бошлигининг икки нафар ўринбосари Таймураз Муртазов ва Георгий Дряев, Ингушетия Республикасининг Малогбек тумани ички ишлар бўлими бошлигининг ўринбосари Аҳмед Котиев-

ларга нисбатан жиноят иши қўзғатилган. Шунингдек, Шепелнинг гапига қараганда, ушбу туманлар ички ишлар бўлими бошликларига нисбатан ҳам жиноят ишлари қўзғатилиши мумкин. Қизиги, иккала туман ички ишлар бўлими бошликлари бир вақтнинг ўзида турли касалликларни рўқча қилиб шифоҳонага ётиб олишган.

Ҳалокат сабаблари аниқланмоқда

Миср пойтахти Қоҳира яқинида рўй берган автоҳалокат оқибатида 33 киши ҳалок бўлган, йўловчиларнинг яна 14 нафари оғир тан жароҳати олганлар. Швар ортланган оғир юк машинаси бурилишдан чиқиб, қатта тезликда келаётгани сабаб ҳайдовчи машинани бошқаролмай қолган. Натижада машина тўғри бориб рўпарада келаётган йўловчи автобусга урилган. Автобус йўловчиларнинг аксарияти Саудия Арабистонидан, муқаддас Ҳаж сафарини амалга ошириб қайтаётган бўлганлар. Айни дамда, Қоҳира полидисси томонидан тергов-суриштирув ишлари олиб боришмоқда. Сўнгги ой ичида бундай қатта автоҳалокат иккинчи бор рўй беришидир. Уч ҳафта олдин Саудия Арабистонига йўл олган йўловчи автобус Ҳургада дам олиш маскани яқинида ағдарилиб кетганди. Ушунда Ҳаж амалини адо этишга ошиққан 14 нафар киши ҳаётдан қўз юмган.

Исёнчилар қўзғолони

Кот-д'Ивуар давлати президенти Лоран Гбабо аҳолини мамлакатда рўй бераётган тўқнашуларга барҳам беришга чакирди. Таъкидлаш жоизки, Кот-д'Ивуарда бир неча йилдан бери ҳукумат ҳамда исёнчилар ўртасида жанглар давом этмоқда. Ўтган ҳафтада эса мамлакат ҳарбийлари, намойишчилар ва мамлакатдаги француз тинчликпарвар кучлари ўртасида қуролли тўқнашув рўй берди. Мамлакат парламенти спикери эса Франция президенти исёнчиларга қурол-аслаҳа етказиб турганликда айблади. Францияга нисбатан норозилик руҳи тинчликпарвар кучлар томонидан Кот-д'Ивуарнинг ҳарбий ҳаво кучларини ташкил этган Су-25 маркали икки та қирувчи самолёт ва учта вертолёт йўқ қилиб ташлангандан сўнг вужудга келган. Бирок, тинчликпарвар кучларнинг бундай тадбирини қўллашга асос бўлган. Чунки, улардан фойдаланиб мамлакат ҳарбийлари амалга оширган ҳужум натижада 9 нафар француз ҳарбийси ва АҚШнинг бир фуқароси ҳалок бўлган. Ҳаво қўлибди маҳрум бўлган ҳукумат қўшинлари исёнчи кучлар маркази Бауке шахрини ташлаб кетишга мажбур бўлган. Шундан сўнг мамлакат ҳукумати юқоридagi баёнот билан чиқди.

Дилмурод ЭШМУРОДОВ тайёрлади

QIZIM SENG AYTAMAN...

Соғинган соғингдек соғингса сирли....

ЁКИ СИРЛИ СУҲБАТЛАР

Бундан ўттиз йиллар аввалгидек тиззадан юқори юбкалар, елкалари кенгу бесунақай ёки ёпишиб турган, аммо белдан пасти бир қаричгина келадиган кўйлаклар бугун яна айни урфда. Баъзи қиз, аёлларнинг кийимчалари шу қадар матони тежаб-тергаб тикилганки... Шундайлар ёнидан ўтаётганимда, агар эркак киши ҳамроҳинг бўлса, гўё ўзинг ҳам... Ахир, сен ҳам, қаршингдан келаятган ҳам аёл зотидан-да!

Айни балоғат ёшига етган, фақатгина чиройли ва жозибали кўриниши истаган қизларим мени замони ўтган, бугунги кун талабларини тушулмаган бир инсон деб тушунасалар ҳам, эҳтимол.

Юқорида айтганимдек, бундан ўттиз йиллар муқаддам ҳам мана шунақа калта кийимлар кийиш аёлларга одат бўлганди, кейин институт талабаси бўлди. Ҳар сафар янги кўйлак тикилишидан олдин мен билан онам ўртасида жиддий тортишув бўларди.

«Этагинг тиззангни ёпиб турсин», — дерди онам. «Нима, рўдапдай уралашиб юрайми? Қайси қиз шундай қияпти?» — дердим янги кўйлақдан ҳам кечишга тайёр бўлиб.

Чевар олмак мени ҳам, онамни ҳам ортқ ранжитмайдиган қилиб тикиб берарди. Лекин мен ҳеч кимга кўрсатмасдан (аибатта!) янги кўйлакнинг янги этагидан қайчилаб, «замонавий» бўлиб олардим. Биринчи марта калта кийим ҳақидаги салбий фикрни рус кишидан эшитганман.

1972 йил эди. Тошкентда талабаларнинг республика анкумандонада нашаётган. Москвалик кекса

олим билан савол-жавоб қилиб кетди. Шунда талабалардан бири олимнинг мини юбкалар ҳақидаги фикрини сўради.

Қизларжон, бу жуда аҳамиятли бўлганлиги ва жиддий ўйлаб кўришга лойиқлиги учун ўша одамнинг гапини аслича келтираман:

— Хотин-қизларнинг мини юбкаси улар ўртасида чиройли қоматилар биз ўйлаганчалик кўп эмаслигини кўрсатди, бу — фақатгина менинг фикрим эмас, — деганди у.

Балки, у кекса одам ёлгон гапиргандир. Балки, ҳақиқатан ҳам сирли, сирли кўриниши жоиз бўлган қиз боланинг, аёл кишининг бешарм кийиниши хушқўрар?

Ушанда шоир Ҷўлпоннинг: *Сочилган сочингдек*

сочилса сиринг,
Анор юзларининг
кимга тутасан?

сатрлари маъно-моҳиятини бир қадар англагандек бўлдим.

Ўзбекистон халқ артисти Раҳимоним Мазохидова бир қўшиқ тарихи билан боғлиқ гўзал воқеани сўзлаб бергандилар: Ўтган асрнинг 30-йилларида Қўқон кўчаларида бир қиз бошида рўмон, енглари узун кўйлақда челақда сув кўтариб бораётган экан. Иттифоқ унинг орқасидан келаятган йигитнинг кўзи қизнинг кўлига, чиройли бармоқларига тушибди-ю, юраги жижиллабди. Қиз шу лаҳзаларда дарвозасини очиб ичкарига кириб кетибди. «Қўллари шундай чиройли бўлса, ўзи қанақайкин, овози нечук экан?» — деган ширин изтироб йигитга тинчлик бермабди-ю... девоана кийимини кийиб келиб қизнинг дарвозасини тақиллатибди. Ўша пайтда ҳонадонда кат-

талар йўқ экан, қизнинг ўзи дарвозани қиз очибди. Қўқонда ҳануз машҳур бўлган қўшиқ ўшанда туғилган экан:

Эшикка келди бир гадо,
Хассига таяниб «Оҳ!» — деди.
Дарвоза очиб бир сулуво:
Бу уйнинг эгаси йўқ, — деди...

Ҳамма гап шундаки, ҳаётда аёлларнинг ташқи кўринишида ҳам, ички оламнинг намён бўлишида ҳам маълум бир сирлилик, сирли парда бўлиши атрофдагиларнинг диққат-эътиборини кўпроқ жалб қиларкан. Шўнунг учун ҳам баъзи қизларнинг, аёлларнинг жамоат орасида ўзларининг жуда гўзал, келишимли, фикрлари эркин ва очик-ойдин, ҳаттоки ўта билимдон ҳақлиқларини кўрсатиб, даврадагиларни мафтун этмок ниятида қилган зўраки сай-харақатлари кўпинча тескари натижа бераркан.

Табиатимизда қизиқ хислат бор: айни бир ҳодисани мақсадимизга мослаб гоҳ ундай, гоҳ бундай талқин қилаверамиз. Шубҳа йўқки, менинг юқоридаги фикрларимча: «Нима, тараққиётдан орқанда қолайликми? Гап ташқи кўринишида эмас, инсон маънавияти унинг кимлигини белгилайди», деб эътироз билдирадиганлар ҳам оз эмас. Қошқийди, ҳақиқатан ҳам шундай бўлганда, бу гапларни айтишга ўрин қолмасди.

...Эсимдан чиқмайди, беш-олти йил муқаддам бир ёш аёл маслаҳат сўраб келди. Жуда гўзал, замонавий кийинган, қўлида чакалок. Айтишча, институтда ўқиётган бир йигит билан севишибди, никоҳсиз бирга яшашибди. Жамоатнинг аралашуви билан йигит қизни никоҳига олибди-ю, лекин йигитнинг ота-онаси ўғилларини Тошкентдан бутунлай олиб кетибди.

— Куёвимнинг мен билан яшашига онаси қарши, — деди аёл.

У жуда чиройли, китоблардаги-

дек беҳато гапирарди. Мени унинг гап оҳанглари, сўзлари ҳайрон қолдирди. Тақдирининг бу ҳолга тушишига ўзи ҳам айбдор бўлган бу синглим йигит билан никоҳсиз яшагани ҳақида заррача уялмай гапирар, икки гапининг бирида «куёвим» дерди. Билдимки, бу қиз энг оддий ҳолатлардан бошлаб одобу ҳаё расмини тутганда, ёшига бошига бу савдолар тушмасмиди?

Ўзбек аёллари азал-азалдан бир умр бирга яшаган турмуш ўртоклариниям «куёвим» деб гапиришга тортинишган. Жуда зарур бўлганда ибо билан «ўғлингиз», «акангиз», «укангиз» деб гапиришган. Агар дунёдаги қайси бир халқда эрнинг отини айтиб чакирши, эр-хотин юзма-юз туриб бахшлашиш, ҳуқуқ талашш оддий ҳол бўлса, демек, бу одат ўша халқда асрлар давомида шаклланган, уларнинг руҳига сингиб кетган.

Бизнинг халқимизнинг маънавий қадриятларига айланган урф-одатларда эркаклар бор жойда баланд овоз билан гапирмаслик (аслида аёлларга қаттиқ товуш, қаттиқ оҳангда гапириш ярашмайди), аёлларнинг сипо, салобатли кийиниб юриши қону руҳга сингиган аънаки, буникаердан келган ўткинчи урфлар натижасида йўқотиш мумкин эмас. Тожик халқининг мақоли борки, зўри беҳуда миён мешканад (беҳуда уриниш белни синдиради).

Тан олиш керак: айрим жузъий ҳолатларни ҳисобга олмаганда, оилавий ажримлардан асосан аёлга ҳаммадан кўп ҳаётий, маънавий зарар етати. Шўнунг учун ҳам мана шу бахтсизлик, қалб кемтиклигининг олдини олиш учун биринчи навбатда тақдирдошларимни қушёр тортиргим келаварди.

Халқимизда, айниқса, хотин-қизлар гапирганда ўз фикрини ҳаё ва андиша пардасига ўраб ифодалаш удум бўлган.

Ҳозирги қизларнинг айримлари тўй олтидан оталари, акалари, амакио тоғалари билан ҳам тўй саруполари, мебель ҳақида бемалол гаплашаваради. Ахир ётоқ мебели деганда кўз олдингизга одам чўзилиб ётадиган жой келади, деганди хурматли аёллардан бири.

Шундай қизларнинг тўйдан кейин ҳам куёвиникида ўйлаб-ўйламай гапирмаслиги, ота уйига ҳуда-беҳуда гапларни уялмай ташиб келмаслиги, зарур бўлганда катталар олдида андишаю сукут сақлашига кафолат борми?

Замон сизнинг юқингиздан парда (чиммат)ни олди, лекин қалбингиздан ҳаё пардаси кўтарилмасин, дегандилар сеvimли шоиримиз аёлларга қарата.

Яна суҳбатимнинг аввалига қайтаман: тарихда ҳеч бир халқ бошқаларнинг либосини кийиб, қўшигини айтиб, урф-одатига тақлид қилиб ўзлигини топмаган, хурмат қозонмаган.

Менинг жонимга туташ қизларим, калта, елкалари ярим очик, тору танжис кўйлаклар билан, юзда қуёқ бўёқлар билан, фаршасиз сочлар билан, дугоналар биргалашиб кўчаларда сабаб-бесабаб юриш-туришлар билан, давраларда ҳуда-беҳудга ўзингизни кўрсатишга уринишлар билан, жамоат ичида бор овозда гапириш кулишлар билан, йўловчиларнинг кўз ўнгига ёки (ҳатто!) кимсасиз хиёбонларда йигитларга эрқу ихтиёрлигини топшириш билан бахт ўйингизини боғламаган. Чунки ақлли, мулоҳазали, ўз қадрини билган, келажакда мустақам оила қурмоқчи истаган йигитлар кўпчилиқка сирини олдиндан қизга уйланишни яхшилаб ўйлаб кўради... Бу — аччиқ, аммо чинакам ўзбек йигитларининг руҳига сингиб кетган ҳақиқат.

ҲАБИБАБОНУНИНГ сўзларини Гүлгун СУЛТОНОВА ёзиб олди

SHOV-SHUV

Интернетда пайдо бўлган бу хабар бир пасда шов-шувга айланди.

— Шўнунг учун кун роса қизийтган экан-да, — дейди бир «доно».

— Айтдим-а, нега кўнлар уз-у-ун, тун қисқа бўлиб қолди деб, — дейди ундан ҳам «донороғи».

Нима десангиз денг, ернинг секин айланаятгани бор гап. Олам яралганидан буён ўз ўқи атрофидан бир маромда ҳаракатланаётган еримизга «кўз тегди». Бир пайтлар «охир замон ақинлашаётти» деган гапга ваҳимага ташанна бўлган ернинг тўхтаб қолишдан хавотирлана бошлашди. Ер айланиши секинлашди, демек, вақтинг ҳам ўзгараётгани аниқ.

Ҳозирги кунда вақтни аниқлашнинг бир қанча турлари мавжуд ва улар орасидаги фарқ 30 секунддан ошмайди. Лекин бу фарқ борган сайин ортиб бормоқда. Халқаро телекоммуникацион иттифоқ вақт аниқлашидаги фарқнинг охиридиган жиддий ташвишлари глобал инқироздан қандай чиқиб йўлла-

рини қидириш учун махсус гуруҳ ташкил этди.

1967 йилда Ернинг расмий вақт стандарти деб қилишган замонавий атом соатларидан Еримиш орқанда қоляпти. Ойнинг тортишиш қуши сайёрамиз тезлигини секинлаш-тирмоқда, шўнунг учун ҳар ҳар замона соатларимизни бир секунддан тўхтатиб қўйишимизга тўғри келаяпти.

Биринчи бунақа тўхтатиш 1972 йилда амалга кирди, буни «астрономларга ёрдам» деб аташган эди.

Ушандан бери 31 секунд тўхтатилди, охиригиси 1998 йилнинг 31 декабрида. Бу «ортиқча сониялар» GPS — глобал кузатув тизимида ишлайдиган атом соатларида ҳисобланмайди. Бун-

дан ташқари, GPS вақти атом соати ва Гринвич вақтидан ҳам фарқ қилади: GPS 1980 йилгача бўлган «ортиқча сониялар»ни ҳисоблайди.

Бу эса GPS Бутунжаҳон вақтидан 13 секунд олдин кетаяпти, дегани. GPS тизими самолётларнинг навигациясида фойдаланилади.

Буллар орасидаги фарқ эса шунга олиб келиши мумкинки, авиадиспетчерлар самолётни «йўқотиб» қўйишларининг ҳам эҳтимоли ортади. Натижада тўхна-

шувларининг сони кўпаяди.

Агар Европа давлатлари ўз тизимлари — «Галилей»ни ишга туширишга, бундан ҳам баттар бўлади. Халқаро телекоммуникацион

иттифоқ «ортиқча секунд»ни йўқотиб, атом ва келишилган вақт орасидаги тафовитни йўқотиш тарафдори. Ёнинг бунга астрономлар қарши: уларнинг телескоп соатлари Ернинг айланишига асосланган ва атом вақтига ўтиш уларни ишдан чиқаради.

Буллар олимларнинг илмий асосланган мулоҳазалари эди. Уларнинг замирида ҳақиқат бор-йўқлигини эса вақт кўрсатади. Қаранг, гап яна вақтга бориб такалалти. Бу ўз вақтини ўзгартираётган «вақт» ҳақида аниқ гап ҳам айтиб бўлмай қолди.

Дарвоқе, яна бир гап, «ортиқча сония» бекоқ қилинса, бизнинг соатларимиз Ернинг айланишидан олдинга ўтиб кетади. Аризонадаги Америка миллий астрономия обсерваторияси ҳодими Роб Симз: «Мен ҳозир муҳокама қилинаётган масалалар кўнни тунга айлантирмас эди, деб кўркаман», — деди. Шундай экан, «Соат неча бўлди?» деган саволга аниқ жавоб бериш қийинга ўхшаб қолди.

Соҳиба ҲАЙИТБОВЕВА тайёрлаган

HUQUQ
yuridik gazeta

Ta'isishchi:
O'zbekiston
Respublikasi
Bosh
prokuraturasi

Bosh muharrir:
Abdullolq ABDURAZZOQOV

Tahrir hay'ati:
Bahridin VALIYEV, Azimjon ERGASHEV,
Jahongir SHAROFBOYEV (Bosh muharrir
o'rinbosari vazifasini bajaruvchi), G'afurjon
ALIMOV (mas'ul ko'itib vazifasini bajaruvchi),
Lola SHOMURODOVA, Hasan INOYATOV,
Muxtor SHODMONOV

Tahririyat manzili:
Toshkent shahri, Yahyo
G'ulomov ko'chasi, 66.

Telefon: 133-82-34,
133-64-72.
E-mail: Info@huquq.uz.
Faks: 133-64-85, 133-10-53.

Gazetaning no'yxatdan o'tish tartibi: N 023. Nashr ko'rsatkichi — 231, 232

Tahririyatga kelgan qo'lyozma va
suratlar egalariга qaytarilmaydi.
Mualliflarning fikrlari tahririyat
fikridan farqlanishi mumkin.
Nashr izidan ko'chirib bosilganda
«HUQUQ»dan olinganligi ko'rsat-
ilishi shart. Tijorat ahamiyatiga
molik materiallar ** belgisi ostida
chop etiladi.

Buyurtma **Г** — 165.9724 nusxada chop etiladi.
Gazeta tahririyat kompyuter bazasida terildi va
safetlanadi. «HUQUQ» original maketi.

Navbarchi muharrir: J.SHAROFBOYEV
Navbarchi: A.MUSTAFOYEVA

Gazeta «Sharq» NMK bosmaxonasida ofset usulida
chop etiladi. Xorxona manzili: Toshkent shahar,
Buyuk Turok ko'chasi, 41.

Bosmaxonaga topshirish vaqti: 20.00. Topshirildi: 17.30. 1 2 3 4 5 7 8

Gazeta
haftaning
chorshanba
kunlari
chiqadi.

Sotuvda
erkin narxda